

KATEDRA®

maribor ,21. X. 1972

študentski list

številka 1, letnik XIII

Demonstracija študentov in mladine:

KOROŠKI SLOVENCİ, MI SMO Z VAMI!

KOLEGICE, KOLEGI, TOVARIŠICE, TOVARIŠI, MARIBORČANI!

Zbrali smo se, da povzdignemo svoj glas proti tistemu, kar se že dokaj dolgo in še zlasti zadnje dni dogaja na avstrijskem Koroškem.

Gotovo vam ni neznan, koliko truda je bilo vloženega, da je avstrijski parlament sprejel zakon o dvojezičnih napisih, ki naj bi jih postavili povsod tam, kjer živi določen odstotek naših ljudi.

Ni potrebno, da se omamljamo s temi „velikimi pridobitvami“, kajti uvedba dvojezičnih napisov je bila predvidena že v meddržavni pogodbi in čas, v katerem so se odločili za njihovo postavitve je bil daleč, daleč zamujen. No, in ko so naši ljudje dobili dolgo pričakovane napisne table (od 250 obljubljenih so jih postavili le 50), se je zgodilo nekaj nezaslišanega: že v prvi noči so bili krajevni napisi premazani in 22. septembra so jih mračnjaške fašistično-teroristične skupine delno demontirale in nekatere celo pokradle...

Se več: na slovenski hranilnici v Velikovcu se je naslednji dan zableščal napis: „Slovensko smrt!“

Glasilo najreakcionarnejše organizacije na avstrijskem Heimatdeinstu pa je zmagoslavno vzkliknilo: „Boj mora trajati

vse dotlej, dokler ne bo ena izmed narodnostnih skupin izginita!“ Pomudili smo jim torej roko, dobili pa klofuto! Vendarle, avstrijski nacisti, ki so bili, in so ostali v zgodovini najbolj strupeni, so na nekaj pozabili: pozabili so, da je teza o enotni in nedeljivi Koroški še kako puhla iluzija, in da je slovenska manjšina prav tako, ali pa še bolj doma na Koroškem kot večinski narod!

Na tem mestu tudi s ponosom izjavljamo, da se Jugoslavija, ki je sopoljsnica državne pogodbe, ni in ne bo nikdar odpovedala pravicam, ki iz nje izvirajo, in se bo zagotovo poslužila vseh možnih poti za zaščito manjšine.

Na avstrijskem Koroškem divja torej nemško-nacistični terorizem kot smo ga poznali leta 1933 in 36. Fašistični divjaki so se spravili nad napise celo z razstrelivom in doslej tri razstrelili; v občini Dobrla ves so čez celo cestišče z belim lakom napisali „SLOVENSKO SMRT!“ – V Borovljah pa so partizanski spomenik premazali s črno barvo. Višek terorističnih izpadov je bil v torek zvečer, kjer se je ob Klopinskem jezeru zbralo več sto fašističnih razgrajačev – izrodov avstrijskega ljudstva ter ob 19.30 organizirano napadlo dvojezične krajevne table. Ta dan so se fizično lotili tudi naših rojakov in prevračali njihove avtomobile. Varnostne sile pri tem niso reagirale!

In še: avstrijska tla so posejana z letaki, ki groze z razstre-

litvami daljnovidov, ako se bo le enemu teroristu skrivil las na glavi!

Tako so od skupno 50 postavljenih dvojezičnih krajevnih napisov ostali le še nekateri, in še ti so bodisi uničeni bodisi poškodovani.

Koroška vlada doslej na vse to še ni odgovorila. Zadovoljila se je le z apelom namenjenim ljudstvu, češ da naj se distancira od akcij skrajnežev. Epilog: fašistični teroristi so včeraj ob 3. uri popoldne zagrozili, da bodo razstrelili stavbo, v kateri je uredništvo Slovenskega tednika! Teror na avstrijskem se je od včeraj na danes povečal in se še stopnjuje! Sicer pa: volk menja kožo, toda nravi nikdar! Vsi ti teroristični izgredi proti naši etnični skupnosti v zamejstvu, prikrit ali javen pritisk na naše ljudi kažejo na to, da nacistično-fašistična ideja še ni poražena in prav tako, da so še vlade, ki delovanje njenih protagonistov tolerirajo.

Vež med materjo Slovenijo in njenimi otroki v zamejstvu še ni pretrgana! Živiljenjski sok se bo pretakal po njej vse dotlej, dokler ne bo utihnilo srce bodisi matere bodisi otrok.

SMRT FAŠIZMU, SVOBODA NARODU!

(Iz govora Jožeta Zagožena na protestnem zborovanju na Trgu svobode).

7-1972/1426

IV 284 / 12
1972 / 73

ZVEZNEMU SEKRETARIATU ZA ZUNANJE ZADEVE!

S protestnega zborovanja v Mariboru, kjer protestiramo proti najnovejšim fašistično-terorističnim izgredom na avstrijskem Koroškem, vam pošiljamo naslednji

POZIV

Pozivamo Zvezni sekretariat za zunanje zadeve in Zvezni izvršni svet, da uporabita vse diplomatske poti, s pomočjo katerih bo doseženo, da bo avstrijska vlada takoj preprečila teroristični in vsak raznarodovalni pritisk na koroške Slovence in ustvarila pogoje za uveljavitev vseh pravic ki izvirajo iz avstrijske državne pogodbe.

Mariborska študentska skupnost, mladina in ostali občani v Mariboru.

Anketa

(o študijskih vprašanjih)

V drugi polovici aprila in maja lanskega študijskega leta, sta študijska in materialna komisija IO SŠ MVZ izvedli anketo o študijskih in materialnih problemih mariborskih študentov. Kaj je bil namen te ankete? Gotovo ne samo to, kar so menili nekateri: „Nekaj pač morajo tam gori delati!“ Radi bi namreč, da bi premostili brezbriznost pri večini študentov, zvedeli za njihovo mnenje, kar bi nas vodilo pri nadaljnjem delu. Morda je izvenelo malce napeto, pa vendarle v tesnem sodelovanju vseh študentov in ne le peščice.

Samo izvedbo anketiranja smo zaupali izvršnim odborom na posameznih šolah. Moram reči, da so se posebej potrudili na VAŠ, kjer so na anketo odgovorili 100 odstotno. Pravo nasprotje pa je PA – od 250 poslanih izvodov so vrnili 9 izpolnjenih anket. To je gotovo že samo po sebi dovolj zgovoren podatek in ne potrebuje nobenega komentarja. Na VPS so odgovorili na anketo 90-odstotno, na VEKŠ 47-odstotno, na VTS 27-odstotno. Te podatke navajam zato, da boste lahko sami presodili, ali rezultati ankete na posameznih šolah predstavljajo dejansko stanje ali ne.

Začnimo s prvim vprašanjem ankete – zakaj si se odločil za študij na MVZ? 20 % študentov se je odločilo za študij na VPS, ker jim socialne razmere niso dopuščale študija na univerzi (za študij na VEKŠ iz istega vzroka 15,2 %, na VTS 27,4 %, na VAŠ 22 %), 16,6 % zaradi neuspešnega študija na eni izmed fakultet (iz istega vzroka na VEKŠ 5,5 %, na VTS 6,4 %, na VAŠ 6 %).

Anketa je pokazala, da pri vseh predmetih ni na voljo študijskega materiala, npr. na VPS ni študijskega gradiva za ustavno pravo SFRJ, gospodarsko pravo, osnove civilnega prava I, oris civilnih sodnih postopkov; na VEKŠ pri predmetih: avtomatska obdelava podatkov, teorija organizacije, planiranje; na VTS visoke gradnje, geologija, hidravlika...; na VAŠ: geodezija, fiziologija domačih živali, agrarna politika. Opozorjam na to, da tega študijskega materiala ni bilo na voljo v času izvajanja ankete.

Na vprašanje, ali si zadovoljen z metodami podajanja snovi, je 67,7 % študentov na VPS v 66 % na VAŠ odgovorilo z NE. Zanimivo je, da so glavni vzrok nezadovoljstva pri določenih predmetih predavanja, ki so zgolj branje snovi iz učbenika.

Na vprašanje, kakšen je po tvojem mnenju študijski program, je 57,7 % študentov na VPS odgovorilo, da je ustrezen (na VEKŠ 51,5 %; na VTS 29 %; na VAŠ 56 %); 17,7 % študentov, da je preobširen (na VEKŠ 23,8 %; na VTS 30,8 %, na VAŠ 4 %); 24,6 % študentov, da je program zastarel in premalo prožen (na VEKŠ 24,5 %, na VTS 40,8 %, na VAŠ 40 %). Študente, ki so menili, da je študijski program na njihovih šolah pre-

obširen ali zastarel oz. premalo elastičen, gotovo tega ne trdijo nepremišljeno, neodgovorno in brez vsakega vzroka.

47,7 % študentov na VPS se strinja s klasičnim izpitnim sistemom (na VEKŠ 23,6 %, na VTS 37 %; na VAŠ 27 %); na VPS najbolj zagovarjajo kombiniran izpitni sistem: seminarsko nalogo in izpit; na VEKŠ predlaga večina teste; na VTS pa kolokvije.

Anketa je pokazala, da smo študentje precej samokritični. Študentje na vseh šolah so kot glavni vzrok za osip nesporno postavili na prvo mesto neresnost študentov, temu pa sledijo neustrezni izpitni roki in preobširnost študentskih programov.

Na vprašanje, ali je treba študentom MVZ dati več marksistične izobrazbe, je 88,8 % študentov VPS odgovorilo pritrdilno; na VEKŠ 46,9 %; na VTS 45,5 %, na VAŠ 38 %.

78,8 % študentov na VPS namerava nadaljevati študij, ko bo v Mariboru univerza; na VTS 72,5 %; na VAŠ 74 % študentov.

To je bil le kratek izvleček iz ankete – izbrala sem le vprašanja, ki so se mi zdela najpomembnejša. Rezultate ankete je treba brez dvoma jemati z določeno rezervo. Toda, če se vprašamo, ali je bilo to anketiranje sploh smiselno, lahko trdim, da je bilo. Poskusili smo namreč premostiti odmaknjenost večine študentov od dela IO in tudi to je nekaj vredno.

Tistim, ki so sodelovali pri anketi tako ali drugače, se lepo zahvaljujem.

MIRA RIHTERČ

Avstrija da, fašisti ne!

Izidi ankete

Materialna komisija pri IO SŠ MVZ je v marcu izvedla anketo, s katero je hotela izvedeti odgovore na nekatera zanimiva vprašanja. Čeprav je bilo reševanje anket zelo enostavno, smo dobili nekaj neodgovornih odgovorov. Tako je nekdo odgovoril na vprašanje, če rabi dietno prehrano, da za enkrat še ne, da pa jo bo, če bo še študent, kmalu potreboval. Lahko mi verjamete, da nas je zanimalo le to, kar študentje rabijo v tistem trenutku, ne pa, kar bodo MORDA kdaj rabili.

Del ankete, ki se je dotikala materialnega položaja študentov, je bil razdeljen na štiri dele. Peti del pa ni bil namenjen le delu materialne komisije, ampak je nekaka ost na delo IO SŠ MVZ. Prvo vprašanje je bilo sestavljeno tako, da nam je dalo odgovor na to, kje stanujejo študentje v času študija. Odgovori so bili različni in ne povsem objektivni. Doma stanuje 43,2 % študentov. Sem spadajo tudi vozači. V domu stanuje 31,2 % študentov, a 25,6 % jih stanuje privatno. Na drugo vprašanje je 12,1 % študentov odgovorilo, da je stanovanje slabo. Zanimivo so bili nekateri pripisi na odgovor. Tako je nekdo odgovoril, da njegova sobica sploh ni stanovanje, ampak „Fu“, nekdo drugi pa je odgovoril, da je njegova sobica zmrzovalna skrinja. Takšni in podobni odgovori so nam dali misliti, pa upam da upravičeno. Veliko število študentov, ki so bili zaradi pomanjkanja prostora v študentskem domu zavrnjeni, potrjuje zahtevo po novem bloku. Tega bi rabili že danes, ne pa čez kdo ve koliko let.

Drugi del ankete se je nanašal na prehrano. Zanimalo nas je, kje se študentje hranijo, koliko obrokov zaužijejo na dan, kaj menijo o kvaliteti hrane v Centru ter ali rabijo dietno prehrano. Več kot ena tretjina (34,7 %) študentov se hrani v Centru, s hrano pa je zadovoljna komaj dobra osmina (12,6 %). Na šesto vprašanje (če potrebujejo dietno prehrano), je izmed 42 vprašanih kar 5,2 % odgovorilo z „da“. Daleč največji procent je študentov VPS.

Tretji del je bolj internega značaja za delo komisije. Vsekakor je pomembno, da gre dvakrat v mesecu domov 25,2 %, 31,6 % pa enkrat v mesecu. Za te študente ni nikakor preskrbljeno glede prevoza domov in nazaj v Maribor. 96,6 % študentov, ki se vozijo občasno domov, uporabi avto ali vlak. Kakor nam je znano, nima ta masa naših bodočih kadrov nikakršnih olajšav pri prevozu. Marsikateri izmed teh mladih ljudi ima minimalno štipendijo in z njo komaj živi ali bolje rečeno života. Sicer ima res 64 % anketirancev štipendijo ali posojilo, toda ob tem podatku moramo povedati tudi to, da ima kar 69,3 % študenta štipendijo pod 550 dinarjev. Ob tem se vprašam kako to, da nimamo mi nikakršnih popustov na železnici in pri avtobusnih podjetjih; upokojenici pa, ki imajo stalen vir dohodkov – verjetno večji od 550 dinarjev – lahko koristijo 5 % popust pri vseh prevoznih na železnici. Zakaj je tako? Zadnje vprašanje je bila le formalnost. Zal nas je ta formalnost nemalo prizadela. Pomislite, kar ena tretjina (33,2 %) vprašanih ne ve o

AVSTRIJSKI VLADI IN DEŽELNI VLADI V GRADCU TER AVSTRIJSKEMU KONZULATU V LJUBLJANI!

Oglašamo se za protestnega zborovanja v Mariboru, na Trgu svobode, kjer izražamo začudenje in ogorčenje nad zadnjimi dogodki na Avstrijskem, ki se kažejo v fašistično-nacionalistični gonji proti naši etnični skupnosti v zamejstvu. Prav tako protestiramo proti celi vrsti groženj ter terorističnih izpadov, katerih cilji so zlasti pred kratkim postavljeni dvojezični krajevni napisi.

V ta namen zahtevamo:

- a/ da avstrijska vlada takoj prepreči teror nad koroškimi Slovenci
- b/ da takoj nadomesti in popravi vse dvojezične napise in uveljavi vse pravice manjšin, ki izvirajo iz določil 7. člena avstrijske državne pogodbe.

Mariborska študentska skupnost, mladina v Mariboru in ostali občani.

delu IO SŠ MVZ ničesar, 50,2 % ve o tem malo, in le 6 % anketirancev je menilo, da ve o delu tega samoupravnega telesa še kar dosti. Ob tem se mi zastavlja vprašanje, v čigavem imenu na odboru pravzaprav delamo. Ima takšno delo sploh smisel, in za koga se naj pravzaprav zavzemamo? IO se bo moral potruditi, da se študentje seznanijo z njegovim delom. Prvi korak je bil narejen z izdajanjem študentskega poročevalca, vendar tudi ta odbor je dobil novega urednika, ki spi spanje pravičnih, ravno tako kot mariborska študentska populacija, razen nekaterih redkih, častnih izjem. Mnogo je problemov, kjer bi se beseda odbora morala čutiti, ker le z dejanji bo IO prodril v javnost, skratka z delovnimi gestami se bo lahko afirmiral.

Morda se bo zdela to čudna analiza ankete, ankete, ki bi že davno morala priti v javnost, vendar zaradi raznih neprilik ni bila v pravem času obdelana. Tudi odgovorov na posamezna vprašanja nismo tu razčlenjevali, ker številke ne bi bile interesantne za povprečnega bralca. Če pa ima kdo poseben interes da pride do natančnejših odgovorov, jih pa lahko dobi na IO v uradnih urah (med 12. in 14. uro) pri komisiji za materialne zadeve.

TONE CERJAK

Osip na naših visokih šolah

V zadnjih dveh letih se je vpisalo na višje ali visoke šole in fakultete 42 % tistih srednješolcev, ki so končali ustrežno srednjo šolo, gimnazijec pa je bilo okoli 90 %.

Podatki zavoda za statistiko kažejo, da je v zadnjih desetih letih le slabi polovici študentov I. letnika fakultet uspelo opraviti predpisane izpite in se vpisati v II. letnik. Na fakultetah ljubljanske univerze je bil v študijskem letu 1969/70/71 osip po prvem letniku 58–59 %. Upoštevane ne samo čiste generacije, to je število prvič vpisanih, brez ponavljalcev letnika. Če bi prišli še one, ki so letnik ponavljali, bi bil uspeh seveda boljši.

V višjih šolah je bil v omenjenih letih osip med študenti prvega letnika 43–56 %, na umetniških akademijah pa znatno manjši (23 %). Po številu vpisanih študentov v višje in visoke šole stoji Slovenija in Jugoslavija v mednarodnih primerjavah zelo visoko, toda nizko po številu diplomantov. Realna dolžina študija je precej daljša od predpisane. V kasnejših letnikih se osip sicer omili, vendar pa kljub temu na fakultetah konča študij okrog 40 % vpisanih. Podatki o osipu v drugih republikah se v zadnjem času precej ujemajo s stanjem v Sloveniji, ali pa pričajo celo o slabih uspehih v nekaterih drugih visokošolskih centrih. Zaradi velikega števila novincev, zaradi njihove zelo različne kakovosti predznanja ter ob zelo težkih kadrovskih in prostorskih pogojih visokošolskih zavodov poteka selekcija v prvem letniku naglo, stilistično in nesistematično. Zaradi preobremenjenosti učnega kadra se pedagoško delo v veliki meri reducira na predavanja, premalo je individualnega dela in metodičnega uvajanja v študij. Zaostajanje povzroča ponekod tudi prevelika učna preobremenitev študentov ali pa neustrezen ali neuskladen učni načrt. Vpliv pa ima tudi pomanjkljivo poklicno usmerjanje pred študijem.

Na osip vplivajo tudi neustrezne študentske gnotne razmere, predvsem pomanjkanje stanovanj, medtem ko je štipendij v zadnjem času dovolj. S tem pa zadevamo ob ekonomske in socialne dimenzije osipa.

Pojavi socialne diferenciacije so precejšnji vzrok neuspeha visokošolskega študija. Kandidati za študij iz manj razvitih območij in iz materialno šibkejših plasti prebivalstva imajo tudi slabšo predizobrazbo, katere vzrok je različna kakovost srednjih šol in neenaka kulturna raven domačega okolja.

Analize regionalne in socialne strukture vpisanih študentov in diplomantov pogosto kažejo na nadaljne zaostrovanje socialnih razlik v letih študija. Med vzroki tolikšnega osipa moramo gledati tudi prost vpis na naše visokošolske zavode. Prvi letnik je pravzaprav izbirni letnik in v nekem smislu nadomešča selekcijo pred vpisom. To ugotovitev potrjujejo izkušnje medicinske fakultete, ki vpis omejuje in ima zato manjši osip na prehodu iz I. v II. letnik; poleg manj sposobnih in takšnih kandidatov, ki sploh ne mislijo redno študirati, povečujejo osip hkrati študentje, ki se vpisujejo hkrati na dve šoli ali se prepisujejo na druge šole.

Vzroke za osip bi bilo mogoče odpraviti s spremembami študijskega sistema in dolgoročnimi prizadevanji za izravnavanje posledic socialne diferenciacije oziroma z odpravo vzrokov zanjo. Pojav je povezan z naglim naraščanjem števila študentov v zadnjem času in je značilen tudi za visoko šolstvo v drugih evropskih državah.

MILAN LAMPE

KATEDRA

študentski list

IZDAJA STALNA SKUPŠČINA ŠTUDENTSKÉ SKUPNOSTI MVZ
Katedro ureja uredniški odbor:
GLAVNI UREDNIK: DAVORIN KRAČUN
ODGOVORNI UREDNIK: JOŽE ZAGOZEN
Sekretarka uredništva: Nevenka Vetrh
Študentska rubrika: Milan Lampe – urednik, Bogdan Lipovšek, Janko Vitežnik, Reinsberger Jože, Marjan Vraničar (fotoreporter), Tone Čeh (srednješolci)
Notranja rubrika: Mirč Pestiček – urednik, Slavko Gerič, Gorazd Soster, Mirko Kustec
Kulturna rubrika: Edi Pukšič – urednik, Marija Frankovič, Adrian Grizold
Lektorica: Sonja Rajzer
Tehnični urednik: Marjan Žmavc
Uredništvo in uprava: Ob parku 7, telefon 22-004, tekoči račun 618-67-584. Nenaročenih slik in rokopisov ne vračamo.
Cena izvoda je 1 dinar (letna naročnina je 15 dinarjev, za ustanove in podjetja 20 dinarjev)
Tiska CP Mariborski tisk, Maribor.

Ideja sodobne in vsake univerze

Nadaljujemo s serijo člankov o problemih visokošolskega izobraževanja, ki smo jo vlekli skozi celo preteklo študijsko leto. Za razliko to pot ne bomo več obdelovali posameznih nacionalnih visokošolskih sistemov (obdelali smo ZDA, VB, ZRN, SZ, Avstrijo, Francijo, Japonsko), pač pa se bomo lotili strukturnih prerezov visokošolskega kompleksa. Cilj vsega našega pisanja je ustvarjati atmosfero, ki bo stimulirala študentsko javno mnenje k razpravi o projektu univerze v Mariboru in jim ponudila nekaj malega informativnega materiala za take razprave. Ker je ustano-

Predsednik občinske skupščine polaga prve temelje nove stavbe VEKŠ-a

vitev UM danes občutno bliže kot je bila lani, je tudi naše pisanje bolj neposredno naravnano nanjo, in če lani za to nismo dajali posebnega povoda, si letos zelo želimo izmenjave pogledov in polemične obravnave. Teme, ki jih bomo izbirali bodo dovolj problemske, da bodo ob njih možne tudi divergentne solucije, ki so razen tega doživele v raznih deželah tudi že praktične uresničitve.

Govorimo o univerzi, kot da bi nam bilo povsem jasno, kaj to je. Toda še zdaleč ne mislimo vsi eno in isto, ko uporabljamo to besedo. In razen tega to sploh ni enostaven pojem. Paradoks, ki je v tem skrit, je z iskričnim aforizmom razodel dr. KRIŽANIČ, ko je ob enki priliki dejal, da zakon o univerzi sploh ne bi bil potreben, če bi vsi vedli, kaj je to univerza. Zapisali bi en sam zakonski člen – v Ljubljani je univerza – in vse bi bilo jasno. (dr. France KRIŽANIČ: „ŽŽŽ.“ Naši razgledi).

Toda naivno bi se bilo obregati le ob zmešnjavo v glavah tistih, ki sestavljajo univerzitetne zakone. Ideja univerze je na sploh v krizi in to ne morda zadnjih nekaj let, pač pa zadnje stoletje. Izredna raznolikost poti, ki jih po svetu utrjujejo kot izhod iz krize, vtis o zmešnjavi še jačajo. Eno spoznanje je ob vsem tem neizpodbitno – najhujša zmešnjava je tam, kjer smatrajo, da na univerzi sploh ni nič narobe, pač pa da je padel s tečajev svet, ki obdaja univerzo. Pri nas se doslej ideja univerze ni postavljala kot problematična. Ob številnih posegih v univerzitetno strukturo je jasno samo to, da samemu pojmu univerze ni nikoli nihče pripisoval kakšne globlje vsebine.

Zgodovinsko se je pojem univerze uveljavil v kontekstu izraza „universitas magistrorum et scholarium“ in predvsem izraza neke vrste samozadostnosti te ustanove v smislu upravne in gospodarske avtonomije. (dr. Fran ZWITTER: Višje šolstvo na Slovenskem do leta 1918. Zbornik Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani, Ljubljana 1969).

Ze zdavnaj pa so pojem univerze povezovali tudi s celovitostjo človeškega znanja, da mu univerza edina nudi blagohotni domicil. V času nastanka univerze je kozmos človeškega znanja zaobsegal poleg svobodnega vedenja – artes liberales – še skrb za večno čistost duše – teologijo, skrb za zaščito blagostanja – pravo in skrb za telesno zdravje – medicino. Tej strukturi celokupnega človekovega vedenja, ki mu v resnici še ne moremo reči znanost, je odgovarjala struktura prvobitne univerze: filozofska propedeutika in tri višje fakultete – teologija, pravo, medicina.

Samo dejstvo, da se je večina novega znanja porajala v okrilju artes liberales je za nas tudi še danes izjemno pomenljivo. V sami zgodovini univerze je to pripeljalo do nujne strukturne preobnove, po kateri je dominantno mesto prevzela filozofska fakulteta. Po svoji izvorni naravnosti je filozofska fakulteta že sama zase celotna univerza. (Karl JASPERS: Die Idee der Universitaet. Goettingen, 1946).

Humboldtov koncept univerze, zasnovan v filozofiji nemškega idealizma, predstavlja novo stopnjo v razvoju ideje univerze. Buren razvoj znanosti je povzročil, da tudi ta „nemška univerza“ z izpostavljenostjo filozofski fakulteti ni bila dolgega veka. Filozofska fakulteta kot nosilka univerzalnosti univerze je pričela razpadati, s tem pa je izgubila v pozabo tudi sama ideja o celovitosti znanja.

Bili bi enostranski, če bi pozabili na zelo resen poizkus zaježitve takega procesa dezintegracije univerze. Ta poizkus se imenuje „ideja ameriške univerze“ in med najzaslužnejšimi za njeno izoblikovanje je John Dewey. (John Dewey: Democracy and Education. New York, 1915). V svojem bistvu je „ameriška univerza“ modernizacija „nemške univerze“. Razlika je v tem, da je „nemška univerza“ nastala v spopadu s starim – preživelim, medtem ko se je „ameriška univerza“ v prvi vrsti pripravila za soočenje s perspektivo razvoja znanosti. Toda v obeh primerih je izhodišče filozofija in obe univerzi sta v svojem bistvu filozofski univerzi.

Nobenega dvoma ne bi smelo biti, da ima tudi vsaka sodobna ideja univerze v svoji osnovi filozofijo. Išče se obča teorija univerzalnega in v tem pogledu je vsaj že od Sokrata sem jasno, da se terenu filozofije, ko govorimo o vzgoji in izobraževanju ni mogoče izogniti, ne da bi za to plačali visoko ceno – izgubo stika z integriteto človeškega vedenja.

Po svojem izhodišču je potemtakem sodobna ideja univerze v svojem bistvu obnova tradicionalne univerze – zopet bo to morala biti filozofska univerza. Marsikomu se bo to zdelo nesprijemljivo in je prepričan, da so raziskave odnosa med filozofijo in znanostjo pripeljale do rezultatov, ki zahtevajo ali omogočajo drugačno definicijo univerze. Zdi se, da so se naloge univerze tako razmnožile in doživele takšno evolucijo, da stara univerza nikakor ni več sposobna za njihovo izvrševanje. Naloga univerze ostaja slej ko prej ena – znanost. Toda raziskovanje in učenje znanosti služita oblikovanju duhovnega (to se pravi človeškega) življenja kot razodevanja resnice. (Karl Jaspers: Ibid).

Ideja univerze predstavlja podlago, skupni imenovalec za družno izpolnitev te naloge. Ideja univerze je torej možnost komunikacije med mislečimi ljudmi, znanstveniki med seboj, učitelji in učenci, učenci med seboj, med tistimi, ki jim je znanost samo potrebna in tistimi, ki jim je znanost poklic, skratka po duhovnem položaju vseh z vsemi. V ideji univerze je zapopaden smisel te komunikacije.

Univerza ne opravičuje ideje, če je to agregat strokovnih šol, poleg katerih se kot ljubiteljstvo ali indoktrinacija dopušča tako imenovana splošna izobrazba in brezpredmetno govorjenje o vsesplošnem kot nekakšen okras. Znanost živi v odnosu na celoto. Znanost, ki se odtrga od celote, ne ogroža neke abstraktne integritete, ampak zelo konkretno – človeka. Učitelj, upravni uslužbenec, arhitekt . . . vsi so v svojem poklicu zaposleni s celim človekom, s totaliteto človeških odnosov. Izobrazba za poklic je nečloveška, če ni napeljana na to totaliteto, če ne deluje „filozofsko“. Pomanjkanje strokovne rutine je mogoče odpraviti v kasnejši praksi. Če pa manjka filozofska osnova izobrazbe, je tudi kasneje vse zaman.

FRANCI PIVEC

Slovesnost ob pričetku gradnje

Hočemo delovni status študentov

ZAPISKI S TEMATSKE KONFERENCE ZVEZE ŠTUDENTOV JUGOSLAVIJE

Predsedstvo zveze študentov Jugoslavije je 7. in 8. julija sklicalo na Reki tematsko konferenco Zveze študentov. Udeležile so se je delegacije študentskih organizacij iz vseh republik. Tako so mariborsko zastopali: Gorazd Šoster, Mirko Kustec, Slavko Gerič in Jože Zagožen. Način dela je bil

Sprevod je krenil po Tyrševi ulici

organiziran v obliki kombinacije plenarnih sej in dela v komisijah, na katerih smo diskutirali o naslednjih osnovnih temah konference:

- združeno ekonomski status univerze in razvoj samoupravljanja v pogojih družbene reforme
- politično organiziranje študentov.

V zvezi s prvo temo bom poskušal analizirati nekoliko misli, kot so se porodile naši delegaciji. Menili smo, da je razvoj samoupravnih odnosov na univerzi v relativnem zaostanku za razvojnim stanjem odnosov v družbi kot celoti, kar seveda zavira organsko vraščanje visokega šolstva v samoupravno socialistično družbo. Velika večina delegatov je bila prepričana, da je osnovni razlog za tovrstno stanje to, da je univerza še vedno proračunska institucija, kar pa nedvomno pogojuje obstanek in razvoj birokratskih tendenc ter njeno izolacijo. Zato mora postati visokošolsko izobraževanje proces ustvarjalnega pridobivanja znanja, v katerem se pojavljajo v enakopravni vlogi študentje in profesorji, kakor tudi vsi tisti, ki so jim mar rezultati izobraževanja. Resnično ustvarjalno osvajanje znanja pa je možno samo ob aktivni vlogi študentov; tako razumljeno dejavnost pa predstavlja družbeno potrebno in koristno delo, za katerega se je konferenca tudi opredelila. Torej bi bil študij tretiran kot neke vrste delovni proces, tistim pa, ki pri njem sodelujejo, bi bil priznan delovni status. Po mnenju konference bi bil s tem omogočen kvalitativno nov pristop h mnogim dosedanjim problemom visokega šolstva.

Seveda pa se moramo takoj vprašati, od koga vse je odvisno priznanje delovnega statusa. Opazovalcu konference se bržkone lahko opravičeno dozdeva, da je to lahko le nedko, ki biva zunaj visokega šolstva.

Res pa je, da imamo študentje in profesorji v rokah veliko vzvodov, vprašanje je le, če jih bomo znali pravilno in ob pravem času uporabiti. Sicer pa: kdo drugi naj bi urejeval naše odnose, da bodo postali ustvarjalno-delavni, kdo tretji naj bi izbral večjo participacijo v upravljanju, če ne študentje in profesorji sami?

Znova lahko torej ugotovimo, da je vrsta vprašanj iz tega spleta, ki so jih na nekaterih univerzah komajda pričeli reševati, v Mariboru že zdavnaj razčiščeni, če ne že rešeni, pa najsi gre za samoupravne odnose na visokih šolah, participacijo študentov v pedagoško-znanstvenih svetih, za vprašanja interdisciplinarnosti študija ipd.

Pri oceni uspehov konference, kot izhajajo iz drugega področja razprav, namreč političnega organiziranja študentov, so delegati ugotovili, da ni pomembnejšega problema iz družbenega življenja, ki ne bi živo interesiral tudi študentov, kot tudi ne more biti študentskega in univerzitetnega, ki ne bi bilo hkrati širše družbeno vprašanje. Tako se je konferenca opredelila za samostojno študentsko družbenopolitično organizacijo, v katero se združujejo študentje preko pokrajinskih in republiških visokošolskih centrov in ki je zasnovana na principu samostojnosti, enakopravnosti in polne odgovornosti za ustvarjanje svojega programa, ki naj išče idejno osnovo v programu ZKJ.

Cepprav je uspelo konferenci nekatera vprašanja zelo dobro precizirati in celo definirati, pa je vendarle ostalo nedorečeno eno najbistvenejših vprašanj: odnosa do Zveze mladine Jugoslavije. Upamo lahko, da bo po III. konferenci ZKJ, ki bo med drugim spregovorila tudi o mladini, razrešeno tudi to vprašanje. Ob koncu le še to: prej ko slej je še ostalo odprto tudi vprašanje študentske organiziranosti v Sloveniji, ki že več kot dve leti deluje po principu študentske skupnosti in je kot takšna celo nosilec zahteve za delovnim statusom študentov.

JOŽE ZAGOŽEN

Šovinistična histerija na Koroškem

Najbolj žalostno je to, da se na Koroškem odvija teror in raznarodovalni proces s skoraj nezmanjšano močjo že več kot petdeset let. Velikonemsko zatiranje pa sega daleč nazaj v zgodovino. Sedanje protinapisne akcije, ki sovpadajo z obletnico plebiscita, so le eden izmed trajno ponnavljaljajočih se impulzov z nemške nacistične gonje proti avtohtonemu slovenskemu prebivalstvu, ki že tisočletje prebiva na južnem Koroškem. Medtem ko do nedavnega ni bilo čutiti razumevanja za slovenske zahteve niti s strani avstrijskih vladnih krogov, je sedanja socialistična vlada sedemnajst let po podpisu državne pogodbe in dvainpetdeset let po koroškem plebiscitu vendarle pokazala pripravljenost, da prične reševati sporna vprašanja. Toda kaj se je zgodilo?!

Poleti je bil sprejet zakon o 205 dvojezičnih krajevnih napisih. Zakon zajema le tiste kraje in zaselke, kjer se je leta 1961 več kot 20% prebivalstva izreklo za Slovence. Vendar 7. člen avstrijske državne pogodbe ne omenja posameznih krajev, temveč zelo jasno govori o UPRAVNIH IN SODNIH KRAJIH Koroške, Gradišanske in Štajerske, kjer žive Slovenci, Hrvatje ali mešano prebivalstvo. In v takih okrajih v današnjih občinah zahteva državna pogodba označbe in napise topografskega značaja v slovensčini ali hrvaščini in v nemščini. Sicer pa je bilo ljudsko štetje iz leta 1961 izvedeno pod najhujšim šovinističnim terorjem. S poraznimi posledicami in paradoksalnim končnim rezultatom, ki je naenkrat prikazal znatno okrnjeno število Slovencev.

Zakon je bil sprejet, ne pa že tudi izveden. Sprejet je bil proti volji slovenske manjšine, ki upravičeno misli, da je pomanjkljiv, hkrati pa tudi proti volji šovinistično razpoložena dela koroškega prebivalstva, ki v svoji nacionalistični ozkosrčnosti ne prenese niti peščice dvojezičnih napisov. Ko so se pristojne oblasti končno odločile namestiti prvih petdeset označb, so naletele na oster odpor velikonemškega nacionalizma in preživelih ostankov nacizma, ki so si kljub porazu na Koroškem ohranili še močne pozicije, in ki sedaj delujejo v obliki raznih prepovedanih šovinističnih, protislovenskih organizacij. Zaradi čezmernega popuščanja in tolerance je končno narasla njihova moč v tolikšni meri, da avstrijske oblasti ne morejo pa tudi nočejo preprečiti njihovega divjanja. Nasilje iz dneva v dan narašča, prav te dni ob dvainpetdeseti obletnici ponesrečenega plebiscita dosega svoj nevarni vrh. Dvojezični krajevni napisi so uničeni. Šovinistična napoved se je tako uresničila: 10. oktobra ni bilo na Koroškem nobenega dvojezičnega napisa več. Avstrijski nacionalisti pa še vedno strahujejo slovensko prebivalstvo, fizično napadajo zavedne Slovence, razstreljujejo partizanske spomenike in grozijo z bombnimi napadi in atentati. Današnje grožnje lahko postanejo jutri resničnost. Čas bi že bil, da bi avstrijske oblasti odločno nastopile proti šovinistični histeriji. Tako pa se je dogajalo, da so teroristi pred očmi varnostnih organov uničevali z zveznim zakonom postavljene dvojezične označbe, ti pa so to mirno gledali, ne da bi do sedaj koga kaznovali ali prijavi. Avstrijski zvezni kancler Kreisky je hladnokrvno izjavil, da bodo uničene označbe nadomestili z novimi. Vse vesti nam govore, da se na Koroškem dogajajo čudne stvari. V sosednji Avstriji, ki se tako rada ponaša, da je pravna država se lahko javno brez kazni izigravajo zvezni zakoni in določila mednarodnih obveznosti. Seveda to ne velja za vse zakone, ampak predvsem za tiste, ki bi naj izboljšali položaj koroških Slovencev in jim omogočili normalen razvoj. Takšni „pravni državi“ se lahko le ironično posmevamo, saj je očitno, da gre za anarhijo. Kam to vodi, je jasno. Nacionalistična gesla, ki zahtevajo slovensko smrt, so dovolj zgovoren dokaz, da želijo na Koroškem izvesti popoln genocid nad slovenskim življenjem.

Zgodovina se ponavlja! Temni dnevi polpretekle dobe stopajo v ospredje. Teško je v kratkem času popraviti, kar se je desetletja zanemarjalo, kar je na Koroškem, na stičišču dveh kultur, narodov in družbenih sistemov pognalo globoke korenine. Iz preživelih nacističnih ostankov, domovini zvestih hajmatdinsterjev se plodijo novi Maier-Kaibitci. Leta 1972 je mogoče, da se v osrčju civilizirane Evrope oživlja nacifašizem, ideologija programov, terorja in nasilja. To se dogaja prav tam, kjer je po I. svetovni vojni ta mračnjaška ideologija nastala. Na Koroškem! Tam se je že leta 1918 bil prvi obmejni spopad Hitlerjeve Nemčije s Slovenci.

Končno je zgodovina pokazala, da so po volji imeli prav tisti, ki so zagovarjali tezo o priključitvi Koroške k Jugoslaviji. Jugoslavija je znala demokratično rešiti problem tujih narodnostnih manjšin. Danes uživajo te narodnostne skupnosti, vse pravice, ki jim zagotavljajo enakopravnost v odnosu do večinskih narodov, hkrati pa omogočajo njihov narodnostni napredek in razvoj. Avstrija pa ima očitno druge interese. Kljub svečani obljubi prve republike, da bo spoštovala pravice koroških Slovencev, kljub senžermenski pogodbi (1919) in avstrijski državni pogodbi (1955), je slovenska narodnostna skupina na južnem Koroškem še vedno pod pritiskom diskriminacije in duhovno-kulturne ter ekonomske kolonializacije. Zadnje dni se celo legitimno izvaja množični teror nad vse, kar je slovensko. Od koroškega plebiscita pa do danes so se vrste koroških Slovencev zdesetkale. Kaj še lahko po vsem tem storijo koroški Slovenci in matična republika Slovenija ter Jugoslavija, da preprečijo genocid? Preostane nam edina pot: postaviti koroško vprašanje pred Organizacijo združenih narodov in pred vsem svetom razkriti, kaj se v XX. stoletju dogaja v avstrijski demokratični državi. In sicer: postaviti kot vprašanje, ali bo na Koroškem končno zmagala demokracija, za katero se je borila naša NOB in za katero so koroški Slovenci trpeli v času nacistične strahovlade, ali pa bo ohranil fašizem tam še vedno svojo zakrinkane postojanke, kot je dejal tov. B. G. v svojem delu Koroški Slovenci v zgodovini.

V tem primeru bi se Avstrija, ki je že sama sprožila pred OZN vprašanje južne Tirolske, znašla kot obtoženka v zelo nerodnem položaju. Končno bi se pred vsem svetom razkrila njena dvoletnost.

Na Koroškem se vsako leto 10. oktobra ponavljajo dohodki, ki imajo že polstoletno tradicijo. Gre za eno izmed žalostnih poglavij slovenske zgodovine, za nesrečno končani koroški plebiscit. Nemški deželani svoj praznik vsako leto zelo hrupno proslavljajo. Pred dvemi leti so ob petdesetletnici plebiscita pripravili množično proslavo, ki ni minila brez nacionalističnih izgrediv. Letos so se seznanilnad dvojezičnimi topografskimioznačbami.

Treba je vedeti—in to si bi lahko zapomnili tudi koroški nacisti, da Avstrija ne bi dobila plebiscita brez slovenskih glasov. Slovenci so tedaj glasovali za Avstrijo v upanju, da v njej ne bo narodnega zatiranja, in da bo to socialistična država. Kako so se zmotili, so kmalu občutili na lastni koži. Germanizacijsko nasilje se je po plebiscitu sprostilo v pravo preganjanje Slovencev na Koroškem. Svečana obljuba koroškega deželnega zbora, da bo oblast skrbela za nemoten kulturni in gospodarski napredek koroških Slovencev, je ostala do danes neizpolnjena. Tedaj še niso vedeli, da so vodili plebiscitni boj nacistični elementi.

Na koncu postavljamo vprašanje: demokratična Avstrija, kako dolgo boš na Koroškem še prenašala zarodke nacifašizma, kako dolgo boš še dovolila, da bodo koroški Slovenci izpostavljeni nacistični histeriji?

MIRČ PESTIČEK

Obhod po mestu

ki z naraščanjem dohodkov praktično ne pridobi ničesar. Nominalno so se dohodki povečali za 27 odstotkov, realno pa manj kot 19% (27-8,1), ker moramo istočasno upoštevati zunanjetrgovinsko menjavo, predvsem uvozne artikle, pri katerih je bil porast cen občutno večji kot 8,1 odstotka. Ko k temu prištejemo še predvideno povečanje OD do konca leta 1972 in ugotovimo, da smo v začetku leta planirali le 15% povečanje dohodkov prebivalstva, kar bi bilo v skladu s predvideno stopnjo porasta družbenega proizvoda, nam je jasno, da naša finančno-gospodarska struktura ne more vzdržati tega nesorazmerja med izredno povečano denarno maso (do avgusta že za 21%, čeprav smo predvideli le 12% za celo leto) in ne tako zelo povečano količino ustvarjenih dobrin. To pomeni, da bi bili predvideni porasti cen (5%), dohodkov (15%) in denarne mase (12%) dokaj ugodni ob predvidenem

Kotiranje dinarja na vseh borzah v Evropi pa dokazuje, da je pred sprejemanjem tako pomembne odločitve kot je devizne borze treba narediti še nekaj, kar ni za potrošnike, uvoznike in tuje investitorje v naši državi prav nič ugodno: devalvirati je treba našo valuto. Najbrž bi 12-15% devalvacija danes ustrezala le, če bi uskladitev notranje in zunanje vrednosti dinarja bila povezana s spremembami zunanjetrgovinske politike, politike cen (nujno je treba ublažiti porast cen), s preprečevanjem špekulacij in končno z monetarnimi ukrepi trajnejšega pomena. Ne gre za spreminjanje resolucije o ekonomski politiki vsakih nekaj mesecev. Vztrajanje pri realno zastavljenem planu mora prinesiti uspehe; neprestano popuščanje tistim proizvajalcem, ki bi radi dvignili cene, najemali kredite in ustvarjali dohodek brez ustreznega porasta učinkovitosti dela pa nas bo ponovno privedlo v situacijo, ko se bomo odločali o istem vprašanju, vendar na višji stopnji inflacijske spirale.

DUŠAN ZBAŠNIK

OPTIMIZEM NI OBVEZEN

parastu družbenega produkta (16%). Res je, da se je družbeni produkt povečal za več-21 odstotkov, res pa je tudi, da so ga dohodki prebivalstva, emisija denarja skupaj s cenami močno presegle. Majhen izlet v številke je bil potreben, kajti le tako si lahko predočimo našo gospodarsko sedanjost.

Inflacijska spirala gre torej svojo pot. Depreciacija jugoslovanske valute je očitna, prav tako očitno pa tudi dejstvo, da so izvozna podjetja izgubila maneverski prostor, ki so si ga pridobila z tako imenovano anticipativno devalvacijo. Večje devalviranje dinarja kot je bilo potrebno za usklajevanje notranje in zunanje vrednosti valute je namreč hitro izgubilo svoj pozitivni učinek. Torej: ukrepi so omogočili uspešnejše nastopanje izvoznikov na tujem trgu, vendar je nespremenjenost drugih pogojev dela i neuskaljenost ekonomskih in monetarnih ukrepov to ugodnost izničila. Najugodnejši menjalni tečaj dinar:marka je 5,7:1, kar je za 7,8 odstotka slabše od našega uradnega tečaja. Govorimo, da bomo z novim letom odprli prvo devizno borzo v Jugoslaviji. To bi pomenilo, da bodo odstopanja dnevni tečajev od normale kvečjemu 2,5 procenta.

Na trgu svobode

Tekoča monetarna dogajanja nam ne vlivajo novih moči in upov v lepšo, konvertibilno prihodnost, ki so jo obljubljali predsedniki vlad in guvernerji Narodne banke. Daleč od tega smo, da bi zahtevali izpolnitev že pred časom deplasiranih obljub, ki so danes postale še manj realne in uresničljive. Če odmislimo ekonometrične raziskave, ki so z dokajšnjo gotovostjo napovedovale razvoj, krepko postavljale na laž resolucijo o ekonomski politiki za leto 1972, ki jo je sprejela zvezna skupščina, in ki so zahtevale postavitev realnih nam dosegljivih ciljev, nam pravzaprav ne ostane nič, s čemer bi se lahko pobahali, da smo dobri gospodarstveniki, planerji, analitiki.

Najenostavnejši dokaz za to dobimo, če primerjamo predvidevanja resolucije in sedanje stanje. Že ob proklamaciji 5 odstotnega porasta cen v letu 1972 ni skoraj nihče resno verjel, da bi bilo jugoslovansko tržišče, na katerem še vedno prevladuje povpraševanje nad ponudbo, sposobno restavrirati cene. Pokazalo se je, da so tovrstni skeptiki imeli prav: samo do avgusta 1972 so cene narastle za (v poprečju, kljub nekaterim zamrznitvam) 8,1 odstotka, realisti pa že sedaj sklepajo, da to ni dokončna številka. Če se omejimo samo na to, kar smo spoznali do sedaj, je realno pričakovati porast cen za okoli 1% mesečno, kar pomeni, da bodo cene do konca leta narasle še za 4 do 5 odstotkov. Seveda je malo takih, ki so prepričani da porast cen ne bo še višji. Vzporedno z naraščanjem cen so se povečali tudi osebni dohodki prebivalstva. Vendar to povišanje ni rezultat večje učinkovitosti gospodarskih in negospodarskih aktivnosti, temveč prej posledica socialne skrbi za prebivalstvo,

Množica je ušla „z vajeti“ in preplavila Partizansko cesto . . .

Političnim farizejem je odklenkalo! Živela revolucionarna ZKJ, svoboda, bratstvo in samouprava!

Euforično navdušenje komunistov ne more zanesti. Predobrega pouka smo bili deležni med bojem za uveljavitev Marxove in Engelsove misli. Danes spoznavamo, da ni mogoče z gotovostjo razumeti nedeterminiranih sistemov. In končno je tudi misel sistem. V zajetni dokumentaciji progresivnih gibanj preteklih stoletij in sodobnih komunističnih, socialističnih, anarhističnih, liberalnih in nekaterih drugih levičarskih

gospodarstva in da pomeni brezobzirna zasebna konkurenca, katere namen je maksimiranje profita, postavljanje zasebnih ciljev pred cilje celotnega sistema. Zato je Marx imel zelo prav, ko je zahteval ukinitve privatne lastnine, ki povzroča postavljanje ciljev podsistemov pred cilje sistema-narodnega gospodarstva. Ta teza je aktualna tudi danes, ne samo zaradi tega, ker se še velik del človeštva ni prikopal do pravice upravljanja, ampak iz enostavnega razloga, ker potrošniška mrzlica in podjetniško iskanje možnosti za doseganje čim večjega dobička uničujejo človekovo okolje, s tem pa človeško življenje na Zemlji sploh (enako ugotovitev postavlja J. Stanovnik: Razbita ali združena Evropa, Delo Ljubljana 15. 4. 72; citirano po Matjažu Muleju, Teorija sistemov, Visoka ekonomsko komercialna šola Maribor, 1972).

Torej: tudi pri nas je liberalizem imel nalogo oslabiti etatizem. Sedaj pa nastopa obdobje, ko je liberalizem treba zavreti, kajti zašli smo v položaj, ko tudi pri socialističnem

Krvava in samou-

ideoloških skupinah lahko zasledimo isto antimilitaristično vebino. Protest Karla Liebknechta (Militarismus und Antimilitarismus, Leipzig 1907), v katerem je ostro polemiziral z oblastniško politiko, in v katerem je militarizem označen kot proizvod določenih odnosov v družbeni oblasti, lahko primerjamo z našo danes v praksi uveljavljeno politiko mi roljubne koeksistence in s politiko neuvrščenosti. Vendar, nasportovanja tej humanistični ideologiji so danes še enako močna kot pred šestdesetimi leti. Dialektika velja tudi za družbene odnose, kratkotrajno opazovanje stvarnosti pa nas zapeljivo vodi v metafiziko, v statično razumevanje sveta in družbenih odnosov.

Naveden primer je poučen zaradi tega, ker zanimivo karikira-morda se bo komu zdelo neprepričljivo-razvojno pot povojne Jugoslavije. Takoj po zmagi ideje je bilo najtežje, ker je bilo skorajda nemogoče uskladiti primitivne produkcijske sile in relativno razvite zamisli produkcijskih odnosov. Marksistična teorija je pokazala izhod-diktatura proletariata. Mnogi imenujejo to obdobje trdo obdobje socializma, ker etatistični socializem ni imel dosti skupnega s prej proklamirano enakostjo, izobiljem, delavskim upravljanjem itd. V povojni fazi razvoja je bilo razumljivo centristično odločanje v skladu z neomajnimi planskimi projekti. Delavsko samoupravljanje, ki je po mnenju mnogih bilo prezgodaj vpeljano v še ne dovolj razvito proizvodno strukturo in ne dovolj zrelo delavstvo po mojem mnenju pa je bila to pravočasna vzpodbuda delavskemu razredu, ki je v državnem etatizmu upravljal le preko svojih predstavnikov, ni pa imel pregleda nad vsebino svojega dela in ni usmerjal razvoja in delil dohodka — je za trenutek odpravilo nepravilnosti, ki so se pokazale z intenziviranjem centralnoplanskega vodenja. Vendar je premeščanje moči na neposredne proizvajalce potekalo zlagoma: moč odločanja je prehajala na večje število centrov, tako da se je birokratska centralizirana struktura ohranila. S tem so tudi nasprotja razvoja ostala. V tem konfliktu, ki mu danes pravimo ostanek preteklosti, anahronizem, sile, ki nasprotujejo delavskemu razredu (mnogo je podobnih zvarkov vsakdanje žurnalistične in politične prakse), se je revijal jugoslovanski gospodarski, kulturnoprosvetni, politični, raziskovalni liberalizem. Adam Smith je pred mnogimi desetletji govoril o „Nevidni roki“, ki v pogojih svobodne konkurence vsakega proti vsakemu (to omogoča trg) ureja gospodarske proporce. Ciklično gibanje privatnolastniških gospod stev je pokazalo, da je „Nevidna roka“ le izraz nemoči koordinirane funkcijiranja narodnega

pravna diktatura?

gospodarstvu cilji podjetij postajajo neupravičeno pomembnejši kot maksimiranje narodne blaginje. O tem govorijo mnogi avtorji s političnega, ekonomskega in razvojnega vidika. Velja poudariti misli dr. Miroslava Pečujlića, ki je v knjigi „Prihodnost, ki se je začela“ jasno pudaril velik pomen znanstveno-tehnološke revolucije, seveda le takšne, ki pomeni razvoj znanosti, raziskovalnih prizadevanj, večanje izumov, naraščanje števila visoko strokovno usposobljenih ljudi, drugačno razdelitev družbenega dohodka v korist znanosti, raziskovanja in kulture. Te težnje zastopa tudi ZKJ, ki se zaveda, da razvoj sloni na ekonomskih temeljih, ti pa so lahko trdni, le, če se večajo učinkovitost, kvaliteta (razvita tehnologija in strokovnost del). Motijo nas pri vsem tem liberalistične

Zborovanje je pričelo

Kje je mesto delovanja študentov komunistov?

V skupnosti študentov VZM čutimo v zadnjem času veliko pomanjkanje aktivnosti članstva. Iz tega izhaja tudi problem deficita delavnih in politično zanesljivih kandidatov za mesta v izvršnih odborih po šolah in v izvršnem odboru stalne skupščine SS VZM. Ne rečem, da kandidatov ni, mnogi se še sami ponujajo, toda kot komunistom in članom socialistične skupnosti nam ne more biti vseeno, kdo bo zastopal študente in predvsem kako! Lanskoletni dogodki iz Zagreba nam morajo biti v poduk in svarilo, kako lahko se manipulira s študenti, če niso med njimi komunisti dovolj aktivni.

V mnogih osnovnih organizacijah zveze komunistov so začeli z razpravo o tezah za sejo konference ZKJ, ki bo razpravljala o nalogah komunistov pri aktivnem vključevanju mlade generacije v graditev samoupravne družbe. Med drugim se je pokazalo, da mladi s svojim položajem v ZK niso zadovoljni. V bodoče zahtevajo konkretne zadolžitve, ki jih sedaj največkrat ni bilo ali pa so bile nejasne. Če sedaj ta problem pogledamo s stališča prakse, ki je vladala v ZK na VZM, lahko ugotovimo, da tudi pri nas komunisti — študentje niso imeli konkretnih nalog za svoje delo. Oz. so jo imeli, toda nihče ni skrbel za to, da bi jo komunisti tudi primerno izvrševali. V čem se kaže ta naloga?

Vsak komunist se je z vstopom v ZKJ obvezal, da bo aktivno družbenopolitično deloval. Študentje — komunisti pa lahko to aktivnost najlaže izvršujejo v OO ZK in v skupnosti študentov, ki ji morajo s svojim delovanjem dajati pečat in osnovni ton usmeritve v izgradnjo socialistične samoupravne družbe. S tem bi tudi odpadle vse prej omenjene težave, ki ovirajo delovanje organov skupnosti študentov.

V zvezi komunistov ne smemo trpeti nobenih podpornih članov, ki jih kar mgoli v raznih buržuaznih strankah. V statutu ZKJ je na vidnem mestu zapisano, da je ZKJ revolucionarna, organizirana in vodilna idejno-politična sila delavskega razreda in vseh delovnih ljudi v njihovem boju za socializem. Zato pozdravljam besede tov. Tita, ki je pred kratkim dejal, da bomo morali preveriti, kdo si še zasluži, da je član ZKJ in kdo ne.

Gorazd Šošter

„tradicije“, ki vse to onemogočajo. Primer: konkurenca naših hotelskih in turističnih agencij na zahodnoevropskem trgu, tako da se tuje potovalne agencije (Neckermann) lahko razgledujejo in odločajo med smešno nizkimi cenami. V perspektivi belgijske letalske družbe Sabena za leto 1971 piše, da stane desetdnevno letovanje v hotelu A kategorije v Dubrovniku z letalskim prevozom Bruxelles—Čilipi cca 1800 novih dinarjev! Če k temu prištejemo še zunanje trgovinske mahinacije mnogih naših podjetij, sklepanje pogodb o ustanavljanju družb z omejeno zvezo in delniških družb v kapitalističnih deželah, reinvestiranje deviznega kapitala v tujini, ki se nikoli ne vrne v Jugoslavijo, naraščajoče število naših trgovinskih zastopstev v ZR Nemčiji (več kot 200), ki opravljajo svoje posle brez vednosti našega trgovskega konzula in le v skladu z ozko podjetniško politiko, podkupovanje in še vedno prisotno hierarhičnost odnosov v proklamiranem socialističnem samoupravnem podjetju, potem je jasno, da je treba povedati, da „so v Jugoslaviji“ na oblasti komunisti. Tako je rekel Stane Dolanc na razgovoru s političnim aktivom Dalmacije in Splita 19. 9. 1972. V vseh teh malih in velikih napakah, zaradi katerih se nam posmehujejo v tujini in nasprotniki delavskega razreda doma, mi je kar nerodno povedati, da so komunisti, ki vodijo to državo. Strinjamo se, da je treba uvesti dosledno kontrolo, strinjamo se, da mora tudi v Partiji zmagati osebna iniciativa, ki bo prerasla poslušanje direktiv in kimanje (žal bo verjetno mnogo komunistov začutilo, da ne spadajo v ZKJ, pa je tako prav), vendar pa se vedno znova spomnim Marxove misli, da je praksa osnovni vir spoznanj, da je človekovo bistvo. Teorija se preverja s prakso. Osnovno načelo, ki ga v vsakem govoru pudari tudi Josip Broz Tito, ki pa še vedno ostaja le teoretično izhodišče. V tej situaciji Partija ne more biti enotna: z oportunistom in melanholijo ter skepsjo se ne da premagati temeljnega protislovja današnje jugoslovanske družbe, ki smo ga sami zavestno ustvarili. Spomnimo se relacij etatizem-liberalizem-privatizacije in izkrivljanje samoupravljanja.

Morda je zahteva po trdni roki, ki bi vodila politične, ekonomske in ostale družbene niti preostra in se ne sklada s stopnjo razvitosti produkcijskih odnosov, ki smo jih formulirali s samoupravljanjem. Ustavni amandmaji popolnoma jasno povedo, kje je rešitev. Vendar delavec tako dolgo ne bo mogel prevzeti funkcije proizvajalca in upravljalca, dokler za to ne bo usposobljen in zainteresiran. Doseganje strokovnosti pri odločanju in izvajanju pa je ena izmed temeljnih postavk znanstveno-tehnološke revolucije. Prihodnost se je že začela. Mi pa še vedno mislimo na današnji način.

JELKA POLANEC

Danes

sem našla
ROŽE
na kupu
preperelega apnenca
in
svežo barvo na križu
GORJA.
NAŠLA sem
pot iz podzemlja,
iz rek s potoki solza.
NAŠLA sem
TVOJ
izmaličen obraz,
skrit med dlani sovraštva,
TVOJE lepe oči,
premazane s katranom
slepo in topo uzrte v temo.
NAŠLA SEM
SVOJO LJUBEZEN TAM DALEČ,
KJER TAKŠNI,
KAKOR SI TI,
UMIRAJO.

Vloga umetnosti in humanizma v družbi in med mladimi

Ne poznamo družbene formacije, ki ne bi vsebovala določene kulture in v sklopu z njo umetnosti. Zakaj pride do tega pojava? Glede odnosa družba – kultura obstajata dve relaciji: prva je, da kultura (etični sistem) določa in pogojuje nastavo družbe, v drugem primeru je kultura odvisna od ekonomske, politične ideologije. Katera oblika je pravilna? Ali sploh obstaja filozofija, ki ne bi avtomatično vključevala umetnosti kot svojo nadstavbo – družbeno etiko in moralo? Iz zgodovine vemo, da je ravno umetnost mnogokrat igrala vlogo v zunanji podobi in notranji strukturi nekega naroda. Dolga obdobja je bila umetnost klasificirana kot nekaj lepega in plemenitega. Nekritični, absurdni in modni umetnosti, kjer ni več pravil, zakonitosti, niti ni potrebna določena filozofska vrednota. Ideja je prikazovanje razsula, razblinjanja moralnih in etičnih vrednot. V najboljšem primeru je vse to le še nemočno prikazovanje dejstev. Človek se je rešil želje po LEPEM, PLEMENITEM in VZVIŠENEM. Res je, da je bila v preteklosti umetnost skorajda izključno stvar privilegirane družbenega razreda; res pa je tudi, da je bil ta razred velikokrat že po „naravi“ visoko estetsko razvit. Umetnost so razumeli, jo občudovali in jo uživali. Koliko pa je danes ljudi, ki razumejo sodobno umetnost? Umetnost ni več stvar notranje potrebe, marveč stvar šolskega učnega načrta. Estetska in umetnostna vzgoja pa je pri nas močno, močno zapostavljena! Nam humanizem in umetnost nista več potrebna? To vprašanje si moramo nehoti zastaviti, če pregledujemo naše učne načrte. Priznati moramo, da je bilo tudi na tem področju veliko storjenega, posebno ob primerjavi s preteklostjo. Vendar je vse to za današnji čas občutno premalo. Spričo velikega napredka znanosti in nekakšne krize v umetnosti je danes poudarek na „naravoslovnih“, racionalnih predmetih. Človek skuša držati korak z vsemi novostmi, teorijami in potrošniškimi mediji in pri tem do nedopustne meje zanemarljivo svojo notranjost, kulturni in estetski razvoj. Kaj bo šele nastalo iz otrok takšnih družin?

Resnica je, da nam je potrebno obširno splošno znanje z vseh področij; toda vprašanje je, kako dolgo bomo vzdržali takšen tempo, in če je naše znanje res učinkovito in neoporečno. Mogoče bi se bilo potrebno vrniti k nekaterim izkušnjam ali dokazanim teorijam preteklosti. Mogoče bo potrebno spremeniti osnovni značaj in namen izobraževalnih institucij? Vsekakor pa bomo morali najti rešitev za vzgojo človeka v osnovnem smislu; zavedati se moramo, da je velikega pomena kakšna je kultura posameznika, kakšno je njegovo prepričanje, njegov odnos do sveta, do ljudi in do družbe. Danes nam postaja počasi jasno, da smo zagrešili veliko napako, ker nismo posvetili temu problemu večje pozornosti. Je prepozno? Človeka smo žrtvovali skupnosti in pri tem nismo pomislili, da ravno ta človek kot posameznik tvori skupnost, njeno idejno jedro; da je skupnost torej odvisna od njega. Uvideti moramo, da razvoj tehnike in drugih materialnih dobrin, ne morejo biti edino poročstvo za razvoj in obstoj človeštva.

Človek je prenehal biti človek! Prispel je do neke stopnje razvitosti, v kateri mu je prvič v zgodovini dana možnost, da se sam v relativno kratkem času uniči. Natančneje povedano uničita ga lahko lastno delo in razum. Prišli smo v obdobje ugodja in „lepega“ življenja. Vse te užitke pa nam skorajda izključno nudi znanost. Ob tem vse bolj izgubljam stik z naravo. V današnjem času na zunaj resda ne potrebujemo moralnih vrednot, ker nas pri tempu življenja le ovirajo. Materialna blaginja in neodvisnost uspavata našega duha. Živimo naš vsakdan, čakamo senzacija, smo strašno nestrpni na jutri, utapljammo se v danes in ne mislimo na včeraj. Vedno bolj izgubljam pomen „človeka“, sami se enačimo s stroji, s tem, da poenostavljamo naše življenje, racionalno mislimo in delamo. Prišli bomo do točke, ko se bomo vprašali: „Zakaj sploh človek?“. Res, zakaj tako egoistično, da hočemo biti „človek“. Saj je eno v kakšni asociaciji živimo. Po tej filozofiji, ki je torej vendar filozofija, je vse enakovredno. Težnja, težnja po tistem zvišenem človeku

je pravzaprav romantična zanesenost, egoizem. Zakaj mora biti človek nekaj več? Če upoštevamo trditev, da je umetnost odraz družbe, v kateri nastaja, moramo ugotoviti, da je umetnost na krivi poti. Človeka obdaja vedno več različnih dejavnikov, ki mu ne dopuščajo svobodne, spontane odločitve. V takšnem primeru lahko le še močne nravi kontrolirajo svojo zavest, reakcije in ravnanja. V tej družbi je stopila na prvo mesto gonja za denarjem. Iskanje uspeha v družbi je iskanje materialnega uspeha, kajti ta je danes edina uteha v življenju. V tem svetu umetnost v veliki meri podpira to duševno obubožano družbo s tem, da ji moli pod nos njej popolnoma nerazumljive produkte.

ADRIAN GRIZOLD

Drage bralke in bralci!

Prelitali ste naš, študentski list in ti dve strani, ki ju imate sedaj pred seboj, sta namenjeni kulturni rubriki. Koncept rubrike kot ga poznamo iz prejšnjega leta, se bo malo spremenil, saj mora iz teh dveh strani zadihati več študentskega, ker ta rubrika ni namenjena samo profesionalnim kulturnikom in literarnim umetnikom. KATEDRA je študentski list in kulturna rubrika mora biti študentska, vendar se kljub vsemu ne smemo oddaljiti od splošnega kulturnega dogajanja. S tem dogajanjem se moramo zlititi v eno in mu moramo dati tudi pečat naše študentske prisotnosti.

Maribor se razvija v univerzitetno mesto. Vsi dobro vemo, da je kulturno življenje v našem mestu precej zakrnelo, in se zavedamo, da na tako revnih kulturnih temeljih ne moremo graditi univerze.

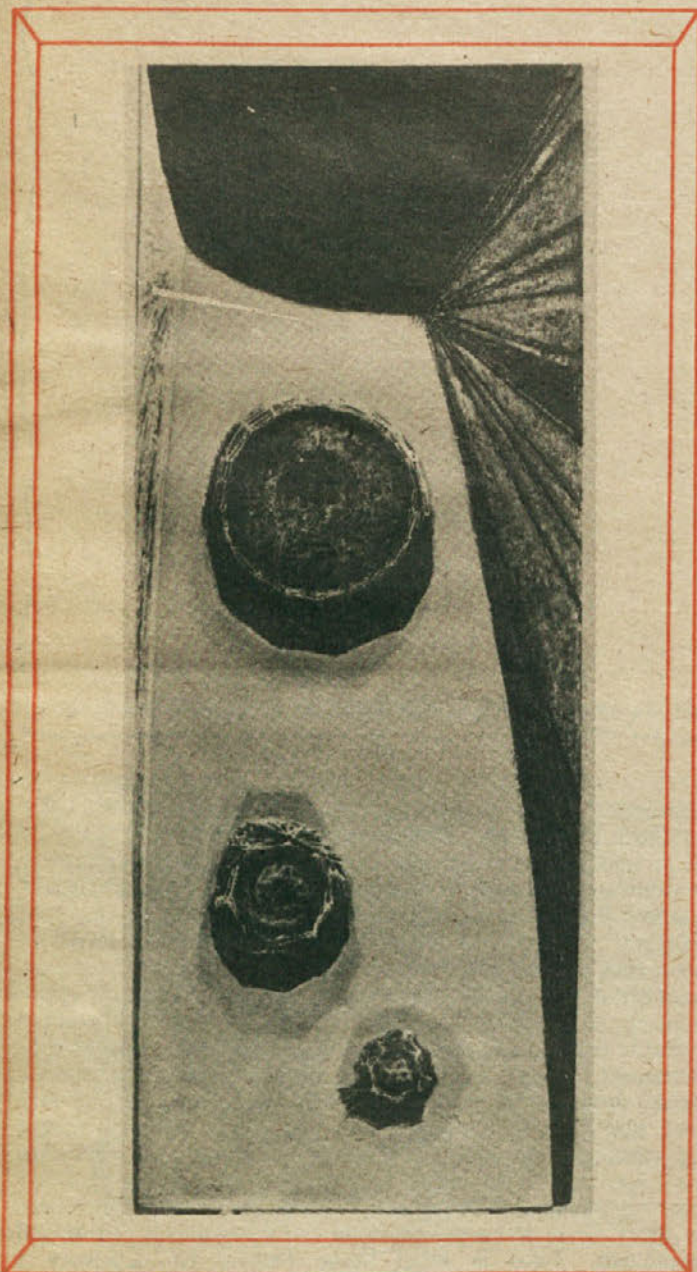
Odnosa univerza – kultura ne smemo prezreti, ker je to istočasno odnos med univerzo in družbo, ki je pa imanenten odnos v socialistični samoupravni demokraciji. Naloga vseh kulturnih ustanov in vseh medijev s tega področja je, da dajo Mariboru ustrezni kulturni temelji; to je naloga tudi naše rubrike.

Osnovna usmeritev naše rubrike je torej študentska kultura, vendar brez distance od splošnih kulturnih tokov. Se vedno se bomo v našem listu srečevali s filmsko in gledališko kritiko, z esejistiko in s poročili o razstavah, več bo pa prispevkov ustvarjalcev iz študentskih in dijaških vrst, zakaj zamašiti moramo vrzel, ki je nastala ob začasnem ukinitvi literarne priloge OBRAZI. Obrazi bodo izhajali samo priložnostno, ne pa kot redna priloga našega lista.

Naša rubrika bo razen besedne umetnosti skušala vključevati tudi likovno, kar bo rubriko gotovo poživilo.

Dragi bralci, z željo, da bi postali redni spremljevalci naše rubrike in da bomo izmed vas dobili čimveč sodelavcev, vas toplo pozdravlja in vabi k sodelovanju

urednik kulturne rubrike EDVARD PUKŠIČ

Štatenberg 1972

Na letošnjem 9. srečanju pisateljev na Štatenbergu (od 8. do 10. 9. 72) je prišlo do živahne izmenjave mnenj, saj so se srečali zastopniki klasičnega sveta in hipermodernih nazorov. Vendar so oboji iskreno in na visoki diskutabilni ravni razpravljali o temi KRITIKA IN NJEN IZVOR. Štatenberško srečanje je izostrilo več kopij, ki so se križala v razpravi o kritičnem duhu naše dobe. Udeleženci so predvsem izrazili potrebo, da je analiza umetniških – leposlovnih – del eno od osnovnih težišč, ki razvijajo težnost celotne kulture. Dejavnost sodobne kritike tedaj posega na področje tistih temeljnih umetniških odnosov, ki zahtevajo načelno avtorefleksijo, hermeneutični princip, skratka, dobro zasnovano kritično metodologijo. Hkrati se je raven kritike poenotila, saj ni šlo za spor med tradicionalni in imanentni kritično označevanjem, marveč najprej za oris bistvene problematike; tako je mogoče pojasniti, da je kritika že v samem svojem izvoru dejavna v zvezi z umetnostjo, ki jo razčlenjuje, jo bogati in v smislu Levstikove zahteve GRADI V 13. referatih so omenjena stališča zaživel z duhovitim podtonom, ki je presegel meje osebnostnih nazorov, vključil pa je zagledel praktične in teoretične projekte.

Na pobudo in predlog kulturne skupnosti občine Slovenska Bistrica so pisatelji postavili na začetek referat MIRE MEDVED „Kmečki punt iz XVI. stoletja v slovenskem leposlovju“, ki je spregovoril o kmečkem življu, o vlogi puntarjev in zabradal v Štatenberško srečanje tudi širšo družbeno osnovo.

Finančno sta podprli ŠTATENBERŠKO SREČANJE PISATELJEV kulturna skupnost Slovenije in Maribora. Na simpoziju je sodelovalo 38 udeležencev, literatov in kritikov iz zamejstva, iz jugoslovanskih republik in iz Slovenije. Pododbor DSP v Mariboru, ki vsako leto organizira to zanimivo kulturno akcijo in povezuje tudi kritično nit srečanj, je pripravil za prihodnje leto temo z naslovom: KNJIŽEVNOST ZA MLADE, ki seveda omogoča predvsem kritični odnos med knjigo in bralcem, med komunikacijo in katarzo.

VLADIMIR GAJŠEK

Študentska radijska oddaja »Študij in glasba«

Pomanjkljivost obveščanja je ena izmed osnovnih slabosti našega družbenega življenja in prav tako študentske aktivnosti v Mariboru. Študentje kot sloj z nekaterimi značilnostmi in zakonitostmi obstoja in razvoja ostajamo ob relativno precej razvitem komunikacijskem sistemu v dokaj zapostavljenem položaju. Prav zaradi specifičnosti študentskega življenja in študentskih problemov ne moremo uporabljati sredstev javnega obveščanja (dnevni tisk, RTV) enakopravno z drugimi organiziranimi, družbenopolitičnimi skupnostmi za prenašanje informacij med študenti samimi in širšimi sloji prebivalstva. Ostajamo sami, vključeni v značilnosti okolja in brez povezave z ljudskimi množicami.

List mariborskih študentov KATEDRA ima premalo komunikacijsko moč, da bi lahko zadovoljil vse naše potrebe, zlasti ob strmem vzponu študentske dejavnosti in ob neizpodbitnem vplivu bodoče inteligence na družbenopolitično življenje nasploh.

Prisiljeni smo bili poseči po komunikacijskem sredstvu, ki nam omogoča, da prebivalce in študente na širšem geografskem področju seznanjamo s svojim delom, z našimi problemi, z našimi zahtevami in ne nazadnje z našo ustvarjalno kritiko obstoječih negativnih pojavov. Poslej so bile mnoge naše politično napredne, zdrave in socialistično humane akcije neučinkovite in brez pravega odziva zaradi neustreznega obveščevalnega sredstva.

Komunikacijsko sredstvo, ki omogoča uresničitev večine teh zahtev je radio, in sicer redna študentska oddaja na radijskih valovih.

VSEBINSKI KONCEPT ODDAJE „ŠTUDIJ IN GLASBA“

A. Osnovna in karakteristična poteza študentske oddaje je obveščanje širšega sloja ljudi o življenju mariborskih študentov, njihovih težnjah, problemih, zahtevah in možnostih. Oddaja zajema vsa pomembna dogajanja študentskega življenja, ki ima določen vpliv na splošni družbenopolitični razvoj naše skupnosti.

B. Oddaje posreduje poslušalcem poročila o delu raznih študentskih organizacij, jih seznanja s pomembnejšimi sklepi in stališči osrednje organizacije mariborskih študentov – Izvršnega odbora skupnosti študentov mariborskih visokošolskih zavodov – do raznih problemov in podaja gradiva, ki naj bi postala predmet javne razprave, ter z zanimivostmi študentskega življenja v obliki vesti.

C. Oddaja nosi značilen naslov: „ŠTUDIJ IN GLASBA“, torej vsebuje osnovni smernici: informativni in glasbeni del. Slednji je namenjen zabavi, ki jo tovrstna radijska oddaja mora nuditi poslušalcem, ker bi sicer zaradi resnosti problemov vsebina postala dolgočasna.

D. Koncept oddaje kot je „ŠTUDIJ IN GLASBA“ je lahko le okvir, ker tematike problemov ni mogoče natančneje predvideti. Naloga ustvarjalcev oddaje je, da zagotovijo potrebno kvaliteto in za čimbolj sproščene stike s poslušalci.

Zaradi pomembnosti oddaje za študentsko mladino v Mariboru je potrebno predvideti razvojne možnosti oddaje. Prvo, kar si v bližnji prihodnosti želimo je, da bi dobili redno tedensko oddajo, ker študentski razmik odteguje aktualnost. Načrtujemo tudi javne oddaje, ki bodo organizirane v skladu s pričujočim konceptom in radijske javne tribune, ki bodo posvečene študentski problematiki. Pa tudi na sodelovanje z RADIOM ŠTUDENT iz Ljubljane ne bomo pozabili.

EDVARD PUKŠIČ

Družbena vloga gledališča

Ob pripravah na Borštnikovo srečanje v Mariboru, ki predstavlja lok umetniških dramskih dosežkov jugoslovanskega živega gledališkega življenja, je prišlo do organizacijske in umetniške povezave. To temeljno povezavo tvori GLAVNI ODBOR Borštnikovega srečanja, ki je sprejel pravilnik in statut imenovane prireditve.

Borštnikovo srečanje pomeni kot samostojna institucija gledaliških iger hkrati svojevrsten dosežek poleg GORIŠKIH SREČANJ v Novi Gorici, ki si prizadeva prikazati najaktualnejše in najsodobnejše dosežke svetovne dramatik.

Družbena vloga gledališča nam pokaže, da je jugoslovanski gledališki prostor notranje koherenten, da torej lahko vzdržuje tiste žive gledališke stike, ki tvorijo kulturno in izobraževalno osnovo vseh delovnih ljudi. V socialistični samoupravni družbeni skupnosti je potrebno ANGAŽIRANO gledališče, potrebna je afirmacija različnih dramskih tokov, ki vplivajo na razvoj tako same dramatik, kakor tudi usmerjajo vzgojo občinstva na višjo stopnjo sporazumevalnih subjektov. Vsa leta sem so gledališke prireditve BORŠTNIKOVEGA SREČANJA razprodane, kar govori v prid živemu zanimanju in umetniški gledališki kvaliteti. Pritegniti bi bilo treba le še odročne kraje (Slovenj Gradec...), jih vključiti v sodobni tok dogajanja in jim dati vso družbeno podporo v gradnji kulture.

VLADIMIR GAJŠEK

Vrh Triglava

Tisti ni pravi Slovenec, ki ni bil še nikoli na vrhu Triglava – vsaj tako mnogi pravijo. Prav gotovo pa tudi ni Slovenca, ki si ne bi želel vsaj enkrat stopiti v čudovito kraljestvo Zlatoroga. Slaba vest, da nismo pravi Slovenci, in pa železna volja, da hočemo stati pred Aljaževim stolpom, nam nista dali miru in tako se nas je šest študentov – nekateri že prijavljeni so se izletu odrekli – novo ustanovljene študentske sekcije pri PD KOZJAK odločilo, da naskočimo vrh, ki ima mesto tudi v slovenskem grbu.

OBETAJOČ ZAČETEK

24. avgusta smo se torej planinsko opravljeni natovorili na vlak in kljub nezavidljivi hitrosti naših železnic je vožnja hitro in prijetno minila. Na Jesenicah smo najprej dopolnili zalogo hrane in pijače, nato pa smo se do Mojstrane prerivali v avtobusni konzervi. Tu se je začela vztrajnostna hoja, v kateri nam je naš vodja, imenovan „direktor“, napovedal neizprosno in težaven boj. Prvi planinski žig smo plačali s pravimi žulji, kar je bil zanesljiv znak, da nam vzpon ne bo delal nobenih težav. Pri slapu Peričnik je „direktor“ pridno praznil svoj nahrbtnik. Iz bojazni, da se ne bi počutil preveč hitrih nog, smo mu skrivoma podtaknili v nahrbtnik poltretji kilogram težko skalo in njegova zaloga je spet dobila prejšnjo težo. Vodja nam je začel sedaj vidno zaostajati in popolne izčrpanosti ga je rešil črn mercedes. „Direktor“ se je svoji kasti primerno udobno izčrpanosti ga je rešil črn mercedes. „Direktor“ se je svoji kasti primerno udobno odpejal do Aljaževoga doma in si tako prihranil nekaj kilometrov hoje. Večerno vzdušje v domu je bilo kljub prehojeni poti odlično in šele polnoč nam je utišala grla.

VZPON PO TOMIŠKOVI POTI

Zjutraj smo iz doline Vrat s pretiranim optimizmom opazovali vrh Triglava, ki se je že kazal v sončnih žarkih. Sedaj je bil pred nami težji del naloge, kajti pot se je začela strmo vzpenjati, naš optimizem pa počasi plahneti. Kljub štirim uram vztrajne hoje se nam vrh ni prav nič približal in še vedno je bil zavidljivo visoko. Seveda nam to ni vzelo dobre volje in poguma, ampak smo se še z večjim elanom napotili k Staničevi koči, od koder smo po krajšem postanku nadaljevali pot po zasneženih planjavah proti koči na Kredarici, proti najvišje ležeči planinski koči v Jugoslaviji.

Izletniki na najvišji točki Jugoslavije. Od leve proti desni: Franc Zemva – „direktor“, Mile Hudnik, Milan Kerkez, Gorazd Šošter, Mirko Kustec, Drago Filipič.

HRIBOLAZCI

Koča na Kredarici je bila odskočna deska za naskok na Triglav, ki je bil zdaj že nekoliko bliže, a še vedno ne tako blizu, da bi lahko vsakdo upal na uspeh. Šele tu smo postali hribolazci v pravem pomenu besede. Po kozjih stezicah smo se od klina do klina prebijali naprej in naš direktor nam je neprestano oddajal sporočila, kako naj ravnamo, da bo vse O.K. V resnici pa smo se vsi bali zanj, kajti spet nam je začel sumljivo zaostajati. Ves čas smo nemo zrl v prepade, katerih dno je bilo tristo in še več metrov pod nami. Z aktivno pomočjo rok in posameznih umetniških točk smo priplezali na mali Triglav. Tu smo odložili odvečni tovor in se po grebenu začeli vzpenjati na vrh, ki se je bližal, s tem pa sta rasli naša vznemirjenost in radovednost, kakšno je neki „kraljestvo“ na vrhu. Skupina šestih planincev se je v zadnjem delu vzpona raztegnila na več sto metrov; vsak se je trudil po svojih močeh, da bi bil čim hitreje pred Aljaževim stolpom. Poln in delno raztrgan zvezek nam ni omogočil, da bi se vpisali in s tem potrdili prehojeno pot, zato pa smo se izdatno založili z žigi in fotografijami, se razgledali na vse strani in z bojaznijo zrl v megleno nebo.

Spust se je nadaljeval proti koči PLANIKI; ves čas smo mislili na prijetno dišečo žgance, ki si jih bomo naročili. Veselje pa nam je v kočji kaj hitro splahnelo. Kuharice so se na vse mogoče načine izvijale in trdile, da nimajo ne moke ne zaseke; kazalo pa je, da sta jim najbolj manjkali dobra volja in prijaznost.

NEMIRNA NOČ

Uvod v neprespano noč smo začeli z duhovitimi domisljicami in šalami na račun planinstva; vsak pa je še kaj prispeval iz svoje zakladnice humorja. Izjemoma smo tokrat verjeli našim vremenoslovcem, ki so nam še nadalje obetali lepo vreme, čeprav je bil radijski glas bolj šibak in nerazločen; „direktor“ pa je dodal, da je poročilo še včerajšnje, ker radijski valovi porabijo za takšno pot kar en dan. Krohot na nič kaj udobnih pogradih je prekinil upravnik z obrazložitvijo, da bi lahko že spali! Po polurnem navideznom miru se je rajanje ponovno začelo. Tokrat so bili „glavni“ ljubljanci in kot za stavo niso nehali do pete ure zjutraj, potem pa so začeli z okovanimi čevlji razbijati po lesenih stopnicah in že tako zrahljan mir je bil dokončno povsem porušen.

TRIGLAVSKI NARODNI PARK

Neprespani, a židane volje smo se napotili k triglavskim jezerom. Po dveurnem sopihanju navzgor in navzdol smo stali pred tablo TRIGLAVSKI NARODNI PARK. Gola, vendar zelo razgibana pokrajina, posejana s skalami, se je polagoma spuščala proti prvemu, kristalno čistemu triglavskemu jezeru. Kot brez glave smo se spustili k njemu, v naglici zgrešili pravo pot in se potem po indijansko plazili med skalami. Vode namreč že dva dni nismo videli, v planinah bi jo verjetno prodajali kot zlato, seveda če bi jo imeli. Voda je v gorah bogastvo. V eni višje stoječih koč so nam povedali, da imajo v zalogi več slatine kot pa navadne vode. Sploh pa so cene v skladu z nadmorsko višino: pivo 9 din, liter slatine 8 din... Čim nižje smo se spuščali, lepša in pestrejša je bila okolica. Predel okoli Triglavskih jezer je čudovit, enkratno. Težko bi ga primerjali s katerikoli območjem v Jugoslaviji. Osamljeni macesni, ki se niže mešajo s smrekami, planinsko cvetje, kristalno čista voda in rajski mir – vse to je nepozabno. Koča pri Triglavskih jezerih je bila naša poslednja postaja. Po gozdnih poteh smo preko strme Komarče prišli do Bohinjskega jezera, se vkrcali v avtobus in odfrčali domov. Za vse udeležence pohoda je bilo to izjemno doživetje in soglasna odločitev je bila, da ta izlet ni bil zadnji. Ljubitelji planin, pridružite se nam!

MIRKO KUSTEC

CELESTINA

GOSTOVANJE GLEDALIŠČA IVAN ZAJC Z REKE

Celestina, ki se je nekoč imenovala tragikomedija o Kalistu in Melibeji, je eno najslavnejših del evropske literature. Roman Celestina je v XV. stoletju napisal Španski pisatelj Fernando de Rojas, dramaturgiral pa ga je leta 1941 Paul Achard. Delo je bilo prvič izvedeno leta 1942 v nekem boemskem teatru na Montparnassu v Parizu.

Izvedba gledališča Ivan Zajc z Reke: Delo je prevedel Ivo Hergešič. trezno stilsko oceno je izdelal Doran Sokolič. Za bogate in izredno okusne kostume je poskrbela Ružica Nenadović-Sokolič. Nekoliko premalo efektna je bila glasbena oprema Vladimira Fajdetića.

Celestina je odrsko izredno težko delo. Vendar se zdi, da je režiser Dino Radojevič svojo nalogo odlično opravil. K temu sta pripomogla predvsem izreden ansambel in pravilen pristop h delu samemu. Pravilno je namreč ocenil stvaritev kot komedijo, saj ravno komedija pričara vse absurdne in groteskne učinke.

Odlična in prav zaradi tega nekoliko izstopajoča je bila igra Zlate nikolič. Njena sugestivna osebnost, združena z izredno simpatičnim odnosom do publike je napolnjevala oder. Želimo si še več takšnih predstav.

Razstavišče mladih

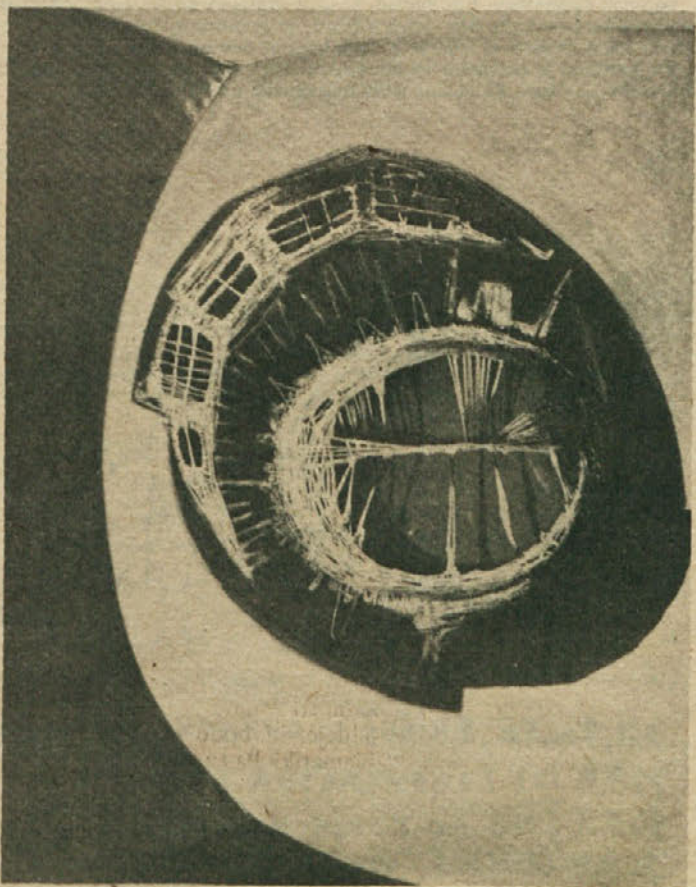
V preteklem šolskem letu je Maribor pridobil novo likovno razstavišče imenovano AVLA. Razstavni prostor se nahaja v centru mesta, v avli I. gimnazije. V prvi sezoni so tako mariborski srednješolci kot občani pokazali za tovrstno dejavnost veliko zanimanja. Vedeti namreč moremo, da so razstavišče uredili dijaki povsem sami in pod mentorstvom tovariša prof. Marjana Remca izdujejo repertoar.

Letošnja sezona se je pričela z informativno razstavo evropskega slikarstva po impresionizmu. Reprodukcijske, ki jih je dala na voljo Mladinska knjiga iz Ljubljane so opremljene s komentarji.

Tudi v naprej se obeta pester spored. K sodovanju so pritegnili nekatere priznane akademske slikarje iz vse Slovenije. Še letos bo razstavljal svoja dela Jože Tisnikar iz Maribora. Pripravljenih pa je tudi nekaj presenečenj.

Prizadevanju mladih v zadnjem času je treba pripisati poseben pomen. Saj še niso daleč časi, ko smo lahko vedno znova prebirali, da je mladina neangažirana, da je brez interese ov. Sedaj kaže, da se je marsikaj spremenilo. Zaenkrat se ne da ugotoviti, kaj je vzrok te nenadne spremembe. Upamo lahko, da se bo ta proces odvijal dalje.

LEONARD UDNEN

Poezija in gledališče

IZVEDBA SLOVENSKEGA NARODNEGA GLEDALIŠČA V MARIBORU, MALI ODER, 15. SEPTEMBRA 1972

FRANCE FORSTNERIČ: PIJANI KURENT

Poezijo je za oder priredil dramaturg Tone Partljič. Izvajalci so: Rado Pavalec, Minu Kjuder, Boris Brunčko, Franci Gabrovšek, Milena Muhičeva, Majda Hermanova in Peter Trnovšek. Scena je eno izmed prvih del mladega likovnika Tomaža Kržiška. Odlične kostume je zasnovala Zvonka Makuc. Vse dovršeno izdane elemente pa jepovezoval v celoto absolvent AGFRTV Tone Peršak, ki je režiral predstavo.

Najprej je potrebno spregovoriti o poeziji Franceta Forstneriča. Zbirka Pijani kurent je nedvomno njegov doslej največji pesniški uspeh, gledano tako z oblikovne kot vsebinske plati. Zdi se, da mu je uspa idealna sinteza naravne, ljudske melodike „dravske regije“ in ideološko obdelanega simbola – kurenta. Pesnitev nam govori resnico o naši preteklosti, o tolikokrat obravnavani folklori; o naših starih ljudskih običajih, ki jih vse pogosteje kujemo v nebo kot zdrav ljudski zaklad. TAKO JE BILO NEKOČ! Kdaj? Takrat, ko smo hlapčevali? Takrat, ko smo tuje vrednote sprejemali za svoje? Da, dokazali bi radi, da nismo bili vedno hlapci. Vendar to počnemo z napačnimi sredstvi. Ustvarjamo mit o nečem, česar ni. Pijani kurent nam želi odpreti oči.

Pijani kurent kot teater

Kurent ni glavna oseba, na njegovem mestu je pravzaprav nek narod – čreda. Opazim ga šele, ko je že pričel postajati del nje. Preostaneta ji le dve možnosti: ga uničiti kot zlo, ker je tujek, ker vendar ni del njih, ali ga sprejeti kot novo ideologijo (postane poznejše folklor). Čreda se instinktivno upre, uporabi vsa sredstva v tem neenakem boju. Kurent ostane „kurent“, zato mora umreti. Toda tudi on vstane od mrtvih (človek v kurentu zaživi vsakdanje življenje). Sedaj živi med njimi in nihče ga več ne preganja (človek postane kurent).

Zakaj lahko imenujemo izvedbo Pijanega kurenta uspeh? Odločili smo se za obravnavo izvirnega, našega problema. Tokrat nismo posnemali modnih krikov, elemente smo iskali znotraj nas samih. Odkrili smo izredno igro Rada Pavaleca in Petra Trnovška.

Edina slabost je bila v tem, da je režiser uporabil preveč odrskih efektov.

ŠTUDENTJE POZOR!

Ali veste, da bloke za prehrano v Centru dobite v Študentskem domu kar za 260 starih dinarjev ceneje? Za kosilo in večerjo boste odšteli na dan le 12.40 din. Morda ne veste, da za tako ceno ne dobite blokov nikjer. Pa še nekaj je pomembno: namreč to, da bloki niso datumsko vezani. V sejni sobi študentskega doma I na Tyrševi 23 jih dobite vsak dan med 11. in 14. uro. Samo v vašo korist je, če si jih nabavite.

Materialna komisija
Izvršni odbor SŠ VZM

KDOR LAŽE, TUDI KRADE

„Vsak po svojih sposobnostih, vsakemu po njegovem delu!“ To je socializem. Zakaj tega gesla v državah, ki se proglašajo za socialistične, ne upoštevajo? Od kod socialna diferenciacija? Trdim, da iz neupoštevanja zgoraj navedenega gesla. Tako družba producira sloje, potencialne kandidate za razvoj razredov.

„Družbeni položaj pripadnika naše skupnosti se ne formira več – vsaj ne primarno – (podčrtal I. O.) na temelju njegovega premoženja, marveč se formira na temelju kvalitete in kvantitete tistega dela, ki ga posameznik daje socialistični družbeni skupnosti.“ (dr. Goričar)

Za nastanek neupravičene socialne diferenciacije poznam dva razloga:

1. kvalitete in kvantitete dela, ki ga posameznik daje družbeni skupnosti, prav ta skupnost ne ovrednoti pravilno. Če to počne iz neznanja, je neumna. Če se boji (le koga?), prav ji je.

2. del družbene skupnosti preišljeno vrednoti, ali eno delo previsoko ali drugo delo prenizko. Skratka – laže.

Ivan Oman

Pripombe, ki so jih imeli člani sveta Združenja MVZ na svoji zadnji seji, so končno pojasnile še nekaj: da ne gre za to, kako regija zahteva in potrebuje novo univerzitetno središče, kako bo mariborska univerza zajela veliko število mladine iz mariborske, štajerske, severovzhodne ali ne vem kakšne regije, kako ... Razvoj družbe namreč danes bolj kot kdajkoli sloni na znanosti in tehnologiji, ki ju lahko zganjajo le izobraženi možje in žene, tako da mariborska univerza ni krajevna domena, ampak eden izmed stebrov jugoslovanskega razvoja. Mi ne ustanovljamo štajerske univerze, ampak moderno ustanovo slovenskega, jugoslovanskega, če hočete tudi evropskega pomena.

Razprave o težah za tretjo konferenco ZKJ, ki bo posvečena mladi generaciji, so najbrž zelo plodne tudi med študenti. Predsedniku Izvršnega odbora SŠ MVZ so poslali teze v cirilici.

Če kdo misli, da so bodice, ki jih v Nedeljskem dnevniku spušča na „pomembne“ in manj pomembne ter docela neznane Mariborčane Vinko Šimek bedaste, nepomembne, nesmiselne, nedomiselnost, neživljenjske, skrupucane, provincialne, idiotske, tendenciozne in gostilniške, se moti. Kaj bi bilo, če ljubi Vinko svojih ostroumnosti ne bi mogel izkričati? Nam sicer nič, Vinku Šimku pa vse.

RETROSPEKTIVA EKSPRESIONIZMA

Znani slikar JOŽE TISNIKAR ima v rodnem Slovenj Gradcu retrospektivo svojih likovnih del. Značilna motivika govori o naših vsakdanjih stiskah pred obličjem smrti. Retrospektivna razstava je pojav, ki pomeni v Sloveniji odmeven likovni dogodek, saj je združila slike in risbe od Tisnikarjevih začetkov do danes.

Stilno izčiščene oblike, zelenkasti-modri-okrasti toni, ki so razporejeni v ploskovite enote, prikazujejo grozovitost deliričnih krink, s katerimi se je maskiral človek, da bi preigral smrt v vsakdanjosti.

Razstava bo odprta do 14. 11. t.l. Tisnikar dela sicer v prosekuri in se srečuje s smrtjo vsak dan, vendar nikakor ni pesimist. To izražajo tudi njegovi likovni cikli, usmerjeni večkrat v ljudsko ironijo in v duhovito grotesko.

VLADIMIR GAJŠEK

KATEDRA želi sodelovati z ambicioznim, nadarjenim študentom, polnim idej in želje po uveljavitvi svojega poznavanja likovne umetnosti, ki bi mogel sproščati svojo ustvarjalnost kot LIKOVNI UREDNIK študentskega lista Katedra. Čimprej naj se oglasi na uredništvu, kjer ga bo ljubka-tajnica sprejela med poldvanajsto in poldruho uro.

Med gručo študentov, ki so demonstrirali po Mariboru je bila tudi s tarejša ženica. Na vprašanje zakaj demonstrira, je dejala: „Sem namreč s Koroške in vem, kako je pri nas.“

Ko smo jo hoteli kaj več vprašati o stanju na Koroškem se je izkazalo, da je ženica samo s Koroške ceste.

Ko je naš fotoreporter obiskal Beograd in zelel med drugim slikati tudi arhitektonsko zanimivo stolpnico doma družbenih organizacij (24 nadstropij), je k njemu pristopil lepo obrbit miličnik in ga povabil v prostore upravnik stavbe. Le-ta mu je sicer dovolil fotografirati, vendar z besedami:

„Može, samo iz daleka ...“

No, z uporabo teleobjektiva ni bilo bistvenih razlik. Morda pa se tovariši v stavbi bojijo, da bi se na posnetku videle vse tiste nepravilnosti, ki so se godile znotraj stavbe!

LABIRINT

Del naše mladine se je že precej okitil s simboli ameriške vojske in s tem pokazal, da so njegove občasne simpatije z žrtvami ameriškega nasilja le farsa. Enačenje z ameriško armado je podpora njenim početjem po svetu, je enačenje z zločinom. Ameriškega „obrambnemu“ ministrstvu lahko sporočimo, da je v Jugoslaviji nekaj bataljonov bedakov, ki bi se radi šli nasilje proti Vietkongu, kakor lahko logično sklepamo po njihovem okrašanju. Ker pa tisti, ki podpiramo narodnoosvobodilni boj indokitajskih narodov, ne maramo med nami imperialistično usmerjenih mladincev, jih zato vedno zaman pozivamo na pravo pot. In zakaj zaman? Samoupravni organi konfekcijskega podjetja „Beograščanka“ iz Beograda jim pri tem izdatno pomagajo. In ne samo simboli, pač pa tudi vojaki in častniki so v naši deželi celo uradno dobrodošli. Spomnimo se lanskega obiska ameriške vojaške godbe v Sarajevu, letošnjega obiska VII. ladjevja na naši obali. Poleg tega so bili nedavni pogovori med zveznim sekretarjem za zunanje zadeve Mirkom Tepavcem in ameriškim zunanjim ministrom Rogersom označeni za prisrčne. Rogers je legalni predstavnik ameriške zunanje politike in morija v Indokini gotovo ni notranja zadeva ZDA. Kako so lahko bili njuni pogovori prisrčni, si ne znam razlagati. Ali pa ne maram, ker mi taka razlaga ni všeč. Po mojem mnenju ne more in ne sme biti s predstavnikom takšne ameriške politike nihče prisrčen.

IVAN OMAN

Pred dnevi sta dva kulturnika s KATEDRE srečala KNJAZA MIŠKINA.
– Torej, vidva se zanimata za to kulturno vprašanje.
– DA!
– Bedasto!
– Misliš, da bi se v Sloveniji moral samo eden?
– TROTL, zato ker sta edina!

ep

RANJENE UMETNINE

Nerestavirane umetnine, ki so jih v mariborskem pokrajinskem muzeju spravili v depoje, kričijo po pomoči. Popravila poškodovanih umetnin so draga in si jih mariborski muzej ne more privoščiti. Razstava je izziv kulture preteklosti vsem nam, saj moramo razstavljene RANJENE UMETNINE ohraniti in ne smemo siromašiti naše kulturne zakladnice.

Urednik periskopa je v 170. številki Večera pod naslovom „Hočemo delovni status študentov!“ ustvaril svojevrstno sintezo imen svojih najozjih sodelavcev. Edi Pukšič, ki sicer vztrajno zanika svojo edijevsko pripadnost in hoče biti samo Edvard, je neprosto voljno odstopil svoje ime Mirku Kustecu; tako se je le-ta kar čez noč prelevil v Edija Kusteca. To križanje je zanimivo in nenavadno zato, ker sta si oba „križanca“ sorodna le v tem, da družno silita pod oblake s svojimi 184 cm.

AH, DOLFE, BRIŠČE SLOVENSKE NAPISE? MAR NI TI SOVRAŠTVA DOVOLJ? KAKŠNE SO TVOJE KOROŠKE KULISE? ZAHTEVAŠ NOVI POKOL?

Isti dan, ko smo lahko prisostvovali otvoritvi nove zgradbe VEKŠ, so podelili diplome prvim diplomantom II. stopnje v Mariboru sploh. Katedra čestita vsem: kolektiv tega visokošolskega zavoda in zlasti diplomantom, kajti skupaj so bôtrovali temu uspehu. KATEDRA

Med drugim je naš fotoreporter obiskal znano Skadarsko ulico (imenovano beograjski Monmartre), da bi posnel življenje v njej. Pa je k njegovi mizi prisedel starejši možak in naročil:

„Čašu ladne vode ...“
Končno se je izkazalo, da to pomeni trideciliterski kozarec rdečega vina. Torej, na zdravje! Kadar potujete v Beograd pijte vodo!

(mv)

AFORIZMI

POLITIKA UMETNOSTI RAZKRAJA UMETNOST POLITIKE.

POLITIKA JE PLEVEL NA GROBU REVOLUCIJE.

PERMANENTNI REVOLUCIJI LAHKO BREZ ŠKODE ZRADIAMO „R“.

IVAN OMAN

NEČESA, ČEMUR NISMO PODOBNI, NE SOVRAŽIMO.

OTTO WININGER

NAUČI ČLOVEKA ABECEDE, DAJ MU VOLJO, PA BO SVET PREVRNIL.

NAPOLÉON

MESTA SO USTVARJALI MOŠKI. TISTO PA, KAR JIH JE RAZKRAJALO SO BILE ŠMINKE, MESTNI „ŠKIZI“.

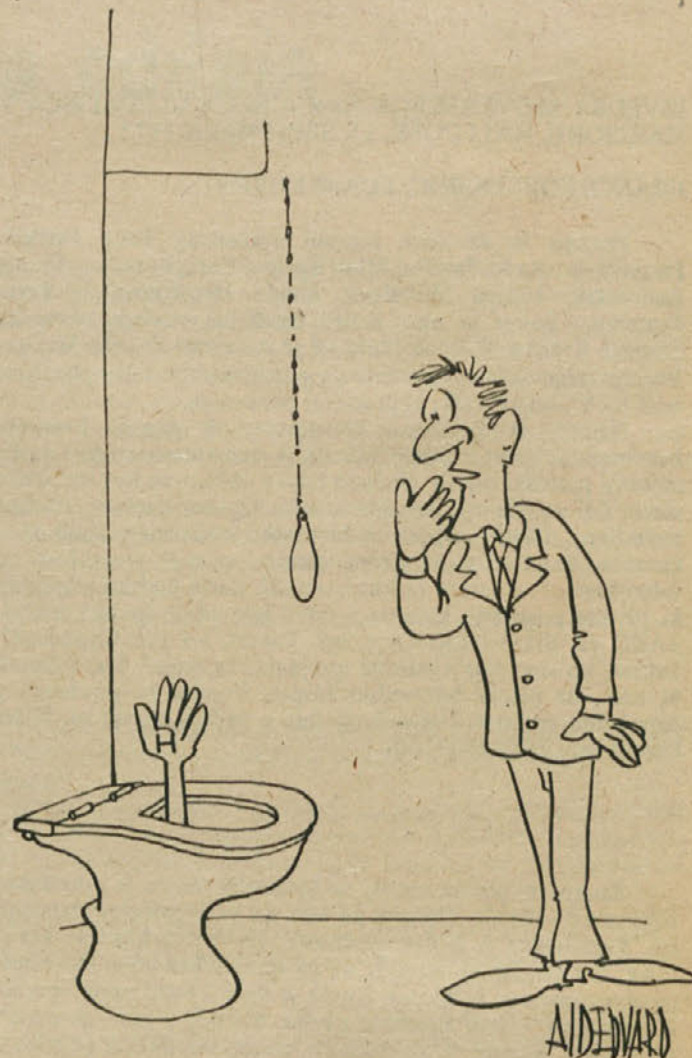
100 LET DSP

26. oktobra t.l. bo v Ljubljani občni zbor Društva slovenskih pisateljev. Poleg formalnih – organizacijskih okvirov je društvo predlagalo, da bi književniki razpravljali tudi o našem času in prostoru, o vlogi umetnika in književnosti.

Letos praznuje DSP svojo stoletnico, ob svečanem praznovanju so sprejeli pisatelji v društvo Edvarda Kerdelja, ki s svojim znanstvenim opusom bogati slovensko literaturo in tudi omogoča splošni družbeni vpogled v kritična razmišljanja o slovenski in jugoslovanski družbeni skupnosti. Ob stoletnici je društvo odlikoval predsednik republike TITO z zvezdo z zlatimi žarki in lento za dolgoletno uspešno javno in umetniško delo.

Osnovni moto pisatelja vidimo danes v dejstvu, da je v smislu Cankarjevih intencij del naroda, da razume v ustvarjanju našega človeka in da razkriva družbene in druge krivice in pomaga pri razreševanju najakutnejših, najostrejših vprašanj. Tako ni mogoče govoriti več le o čudakem bohemstvu, temveč gre za kritiko vsakršnega filistrstva.

VLADIMIR GAJŠEK

AH, TUSI, IN ROKO DVI GUJEŠ AVSTRIJI ZNOVA V POZDRAV? ČE NOVE NORE NACRTE KUJEŠ, VEDI, DA SI KRUVAV!